

Miia Nnaemeka
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan
ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (ylempi AMK)
Opinnäytetyö, 2018

LUONTEENVAHVUUDET ESIIN

Digisovellus työpaikalla tapahtuvan oppimisen tukena vaativan erityisen tuen opiskelijoilla

TIIVISTELMÄ

Miia Nnaemeka

Luontevahvuudet esiin –Digisovellus työpaikalla tapahtuvan oppimisen tukena vaativan erityisen tuen opiskelijoilla

55 s., 5 liitettä

Marraskuu 2018

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaali –ja terveystieteiden tiedekunta

Syrjäytymisvaarassa olevien terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen koulutusohjelma Sosionomi (ylempi AMK)

Tämä opinnäytetyö toteutettiin erään suomalaisen ammatillisen oppilaitoksen vaativan erityisen tuen opiskelijoiden keskuudessa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli työssä oppimista varten kehitetyn digitaalisen sovelluksen kautta tehdä luontevahvuuksia näkyväksi sekä arvioida pedagogisen välineen toimivuutta opiskelijoiden näkökulmasta. Tavoitteena oli vahvistaa opiskelijoiden itsearviointitaitoja ja kehittää työpaikalla tapahtuvaa oppimista ammatillisen koulutuksen reformin tuomien muutosten vuoksi. Tarve työlle nousi ammatillisesta oppilaitoksesta, jossa on tehty positiivisen pedagogiikan luontevahvuustyöskentelyä vaativan erityisen tuen opiskelijoiden kanssa jo vuodesta 2015 lähtien.

Opinnäytetyön aineiston muodostivat työssä oppimista varten kehitetyn digitaalisen sovelluksen sisältö sekä teemahaastattelut. Sovellus toteutettiin ennen työpaikalla tapahtuvan oppimisen alkua joulukuussa 2017 käyttäen Microsoft Office Forms –alustaa. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen aikana digisovellusta käytti 14 opiskelijaa, joista haastateltiin yhdeksän. Digitaalisen sovelluksen analysoinnissa käytettiin luokittelua ja haastattelut analysoitiin sisällönanalyysillä.

Digisovellus mahdollisti luontevahvuuksien näkyväksi tekemisen työssä oppimisen aikana. Digisovelluksella saatiin 103 vastausta luontevahvuuksien käytöstä yksittäisen opiskelijan käyttäen sovellusta 1-20 kertaa. Tulosten mukaan digisovelluksen käytettykokemukset olivat pääosin positiivisia mutta joillekin opiskelijoille käytön muistaminen oli haasteellista. Myös älypuhelinongelmat tai nettiyhteyden puuttuminen vaikutti vastaamiseen negatiivisesti. Tulosten mukaan opiskelijat osasivat arvioida, mitkä luontevahvuudet ovat lisääntyneet työssä oppimisen aikana ja missä tarvitaan vielä vahvistusta. Myös ammatillinen kasvu lisääntyi.

Johtopäätöksinä todettiin, että sovellus voi toimia pedagogisena välineenä työssä oppimisen tukena, lisätä opiskelijoiden luontevahvuuksien käyttöä ja positiivisia kokemuksia työssä. Sovelluksen käyttö voi tukea opiskelijoiden itsearviointitaitoja, mutta sovelluksen käyttö vaativan erityisen tuen opiskelijoilla vaatii kuitenkin toistoja ja muistuttelua. Vahvat itsearviointitaidot ja luontevahvuuksien käyttö nähtiin mahdollisuutena osallisuuden lisäämiseen sekä yhteiskunnalliseen tasavertaisuuteen.

Asiasanat: luontevahvuudet, vaativa erityinen tuki, digitaalinen sovellus, työpaikalla tapahtuva oppiminen, itsearviointi

ABSTRACT

Miia Nnaemeka

Making character strengths visible –Digital Application as a Support tool in Workplace Training among Special Needs Students

55 s., 5 appendices

November, 2018

Diaconia University of Applied Sciences

Master's degree Programme in the Promotion of the Health and Well-being of people in Danger of Marginalisation

Master of Social Services

This thesis was conducted among special needs students in a vocational institute in Finland. The purpose of the thesis was to make character strengths visible through a digital application developed for that purpose as well as to evaluate the functionality of this pedagogical tool from the student's perspective. The aim of the thesis was to strengthen the self-assessment skills of the students and to develop the workplace training process to match the changes brought on by the vocational education reform. The need for this thesis was raised by the institute which has used positive pedagogy methods among special needs students since 2015.

The data consisted of the responses given through the digital application developed specifically for the purpose of workplace training and theme interviews. The digital application was developed on Microsoft Office Forms platform before the start of the training period in December 2017. During the workplace training period, 14 students used the application and nine were interviewed. The responses gathered through the digital application were analysed through classification, and the interviews through content analysis.

The digital application enabled the students to make their character strengths visible during the workplace training period. During the period, the digital application received in total 103 responses and the individual usage varied between 1–20 responses per student. According to the results, the usability experience was mainly positive for the students but remembering to use it was challenging for some of them. Some of the problems the students encountered were smartphones not working properly and the lack of internet access, which affected the use of the application. According to the results, the students were able to evaluate which of the character strengths had increased during the workplace training process and which need further reinforcement. The level of professional growth of the students had also increased.

In conclusion, the application can serve as a pedagogical tool to support students during workplace training, to enhance the students' independent use of their character strengths and to increase positive experiences at work during workplace training. The use of the application can support students' self-assessment skills, but among special needs students it requires repetition and reminding. It was found, that strong self-assessment skills and use of character strengths can increase participation and possibility for equality in society among special needs students.

Keywords: character strengths, special needs, digital application, workplace training, self-assessment

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
1 JOHDANTO	6
2 ERITYINEN TUKI AMMATILLISESSA KOULUTUKSESSA.....	8
2.1 Ammatillinen koulutus muutoksessa	8
2.2 Erityinen tuki ja vaativa erityinen tuki	10
2.3 Oppimisvaikeudet ja opiskelijan kokemus oppimisesta	11
2.4 Työllistyminen ja osallisuus	12
3 VAHVUUSPERUSTAINEN OPETUS JA OHJAUS	14
3.1 Positiivinen pedagogiikka.....	14
3.2 Luontevahvuudet hyvinvoinnin edistäjinä	15
3.3 Vahvuusperustainen opetus ja ohjaus itsearvioinnin tukena	18
4 DIGITAALISET TOIMINTAYMPÄRISTÖT	19
4.1 Digitalisaatio opetuksessa.....	19
4.2 Digisovellukset erityisen tuen opiskelijoiden opetuksessa ja ohjauksessa.....	20
4.3 Selkeää ja saavutettavaa viestintää	21
5 TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	22
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	23
6.1 Tutkimusympäristö ja tutkittava kohderyhmä	23
6.2 Digisovelluksen luominen	25
6.3 Aineiston keruu.....	27
6.4 Digisovelluksen analysointi	27
6.5 Teemahaastattelut	28
6.6 Haastattelujen sisällönanalyysi	29
7 TULOKSET	32
7.1 Luontevahvuuksien esiintyminen työssä oppimisen aikana	32
7.2 Kokemukset digisovelluksen käyttämisestä	33
7.3 Sovellus itsearvioinnin tukena	34
8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	37
8.1 Tulosten tarkastelua	37
8.2 Opinnäytetyön luotettavuus	39

8.3 Opinnäytetyön eettisyys.....	44
8.4 Johtopäätökset.....	45
8.5 Tulosten hyödynnettävyys	47
LÄHTEET	49
LIITTEET	56
Liite 1. Digisovelluksen sisältö.....	56
Liite 2. Haastattelurunko.....	58
Liite 3. Esimerkkejä vahvuuksien esiintymisestä käytännön toiminnassa	59
Liite 4. Sisällönanalyysi: käytettävyysskokemukset.	61
Liite 5. Sisällönanalyysi: digisovellus itsearviointin tukena.....	62

1 JOHDANTO

Vaativan erityisen tuen opiskelijoiden oppimisessa kohdataan usein haasteita ammatillisessa koulutuksessa. Oppimisvaikeudet, sosiaalisen toiminnan vaikeudet, fyysiset tai psyykkiset sairaudet aiheuttavat erityisiä opetusjärjestelyjä, jotta oppiminen mahdollistuu. (Opetushallitus, erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa; Miettinen 2015). Vahvuusperustainen opetus ja ohjaus on yksi tapa keskittyä ongelmien sijaan niihin positiivisiin asioihin, joita yksilöstä löytyy ja joita hän voi kehittää. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016).

Uudistuva ammatillinen koulutus on yksi hallituksen kärkihankkeista, jossa vuoden 2018 alusta on uudistettu ammatillisen koulutuksen rakenteita, rahoitusta, ohjausta, toimintaprosesseja sekä tutkintojärjestelmää. Uuden lain mukaan työpaikoilla tapahtuvaa oppimista ja yksilöllisiä opintopolkuja lisätään. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018.) Uudistuksen myötä resurssien väheneminen luo haasteita, joita julkisuudessa on ollut paljon esillä viime aikoina. On esitetty huolia siitä, minkälaisia seurauksia taloudellisen tuen ja lähiopetuksen väheneminen aiheuttaa, kun opiskelijat menevät työpaikoille. Riittääkö nuorille työpaikkoja ja ovatko työpaikat valmiita ottamaan vastuuta nuorten kouluttamisesta? Uudistuksen myötä resurssien väheneminen luo erityisiä haasteita niiden opiskelijoiden koulutuksen järjestämisessä, jotka tarvitsevat tukea oppimiseensa. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen määrän pitäisi lisääntyä, mutta yksilölliset tuen tarpeet luovat kuitenkin haasteita työpaikalla opiskelemiseen ja oppimiseen. Vahva itsetunto ja itsearviointitaidot voivat osaltaan olla vahvistamassa vaativan erityisen tuen opiskelijoiden pärjäämistä työelämässä, lisätä aktiivisen kansalaisuuden kokemusta ja osallisuutta.

Opinnäytetyö toteutettiin eräässä suomalaisessa ammatillisessa oppilaitoksessa vaativan erityisen tuen opiskelijoiden keskuudessa, joiden tuen tarve näkyy laaja-alaisesti opinnoissa. Tässä oppilaitoksessa on käytetty positiiviseen pedagogiikkaan perustuvaa luontevahvuusmenetelmää kyseisten opiskelijoiden opetuksessa ja ohjauksessa vuodesta 2015 alkaen. Luontevahvuusmenetelmä on ollut olennainen osa pedagogista työtä oppiaineesta riippumatta, mutta haasteena on ollut menetelmän siirtäminen ohjatun tuntityöskentelyn ulkopuolelle. Tällä opinnäytetyöllä pyrittiin vastaamaan tähän haasteeseen luomalla väline, jonka toivottiin lisäävän luontevahvuuksien aktiivista käyttämistä työpaikalla. Opinnäytetyö keskittyykin työssä tapahtuvan oppimisen

ongelmakohtien sijaan niihin myönteisiin asioihin, jotka tapahtuvat työpaikalla ja joista opiskelija voi iloita ja olla ylpeä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli työssä oppimista varten kehitetyn digitaalisen sovelluksen kautta tehdä luontevahvuuksia näkyväksi sekä arvioida uuden pedagogisen välineen toimivuutta opiskelijoiden näkökulmasta. Opinnäytetyössä on piirteitä kehittämistutkimuksesta, jonka aineistonkeruussa käytettiin sekä laadullisia että määrällisiä menetelmiä. Aineiston muodostivat digitaalisen sovelluksen sisältö sekä yhdeksän opiskelijan teemahaastattelut. Tavoitteena oli mahdollistaa myönteisten kokemusten esiintuominen työpaikalla tapahtuvan oppimisen aikana, vahvistaa vaativan erityisen tuen opiskelijoiden itsearviointitaitoja sekä kehittää työpaikalla tapahtuvaa oppimista. Taustalla vaikuttaa halu edistää vaativan erityisen tuen opiskelijoiden työllistymistä ja osallisuutta yhteiskunnassa. Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat vaativa erityinen tuki, luontevahvuudet, digitaalinen sovellus, työpaikalla tapahtuva oppiminen sekä itsearviointi.

2 ERITYINEN TUKI AMMATILLISESSA KOULUTUKSESSA

Ammatillisessa erityisopetuksessa olevien opiskelijoiden määrä on kasvanut viime vuosina. Vuonna 2014 ammatillisessa erityisopetuksessa oli n. 21 000 opiskelijaa, eli n.16,5 prosenttia kaikista ammatillisen perusopetuksen opiskelijoista. 80 prosenttia erityisopetusta saavista opiskelijoista opiskeli integroituna muiden opiskelijoiden kanssa ja 20 prosenttia oli erityisopetusryhmässä. (Opetushallitus. Tietopalvelut. Tilastotietoa.)

2.1 Ammatillinen koulutus muutoksessa

Ammatillisen perustutkintokoulutus on laajuudeltaan 180 osaamispistettä, mikä tarkoittaa yleensä kolmen vuoden opiskelua. Perustutkinto sisältää vähintään 30 osaamispistettä työpaikalla tapahtuvaa oppimista. Opintoihin kuuluvat näytöt, joissa opiskelija osoittaa käytännössä, kuinka hyvin hän on saavuttanut opintojen tavoitteet. Kun opiskelija on suorittanut kaikki tutkintoon kuuluvat tutkinnonosat ja näytöt, hän saa tutkintotodistuksen. (Ameo. Kouluttaminen.) Ammatillisessa peruskoulutuksessa aidossa työympäristössä tapahtuva oppiminen on merkittävä osa opiskelua. Uudistuva ammatillinen koulutus 1.1.2018 painottaa monipuolisempia oppimisympäristöjä aiempaan verrattuna. Muutoksen mukaan opiskelua toteutetaan joustavasti työpaikalla, oppilaitoksessa sekä aiempaa enemmän myös virtuaalisissa ympäristöissä. Reformilla haetaan parempaa työllistymistä, kun työpaikoilla tapahtuvaa oppimista lisätään. Työpaikalla tapahtuvaa oppimista, josta aiemmin käytettiin sanaa työssäoppiminen, voidaan toteuttaa oppisopimuksena, koulutussopimuksena tai näiden yhdistelmänä. (Opetus ja kulttuuriministeriö. Mikä muuttuu ammatillisessa koulutuksessa opiskelijalle?) Koulutustyöpaikalta nimetään opiskelijalle ammattitaidoltaan, koulutukseltaan tai työkokemukseltaan pätevä ja vastuullinen työpaikkaohjaaja. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen ajaksi laaditaan kirjallinen koulutussopimus, joka sopimus osaamisen hankkimisesta työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä. (Opetushallitus. Työpaikalla tapahtuvan koulutuksen lainsäädäntö.)

Ammatillisen koulutuksen uudistuksen myötä opiskelijan on tarkoitus opiskella vain sitä, mitä hän ei vielä osaa. Tästä käytetään nimitystä osaamisperustaisuus. Osaamisperustaisuus kuvaa tutkinnon suorittajan osaamista riippumatta siitä, miten koulutus

on järjestetty tai siitä, miten osaaminen on hankittu. Tämän myötä opiskelijan osaamisen hankkimiseen käyttämä aika vaihtelee mm. aiempien opintojen, työkokemuksen ja osaamisen hankkimistapojen mukaan. (Korpi, Hietala, Kiesi, Rökköläinen 2018, 9.) Tutkimuksen mukaan osaamisperustaisuuden myönteisiä vaikutuksia on yksilöllisyyden lisääntyminen opinnoissa. Kuitenkin suurimpia esteitä tämän toteutumiseksi ovat työssä oppimisaikojen saatavuus sekä opettajien ja työpaikkaohjaajien osaaminen sekä koulutuksen järjestäjän taloudellisten voimavarojen puute. Opiskelijan ohjaukseen ei ole riittävästi resursseja. (Korpi ym. 2018, 112.)

Myös julkisessa keskustelussa on tuotu esiin erilaisia huolia ammatillisen koulutuksen uudistusten vaikutuksista niin opiskelijoiden, opettajien kuin työelämänkin puolelta. (Maunu 2018, 41; YLE. Uutiset). Kysymyksiä on noussut esimerkiksi siitä, onko opettajilla ja ohjaajilla riittävät mahdollisuudet ja resurssit toteuttaa omaa tehtäväänsä opiskelijoiden kanssa? Ovatko työpaikat valmiita ottamaan enenevässä määrin vastuuta nuorten kouluttamisesta? Riittääkö nuorille työpaikkoja, kun työpaikoilla tapahtuvaa oppimista lisätään? Menevätkö nuoret työpaikoille ilman perustaitoja? Jäävätkö heikommin menestyvät opiskelijat vaille tarvitsemaansa tukea? Kysymykset ovat aiheellisia ja erityisenä huolena ovat ne opiskelijat, joilla on erilaisia oppimisen haasteita.

Opetushallituksen selvityksen mukaan lukuvuonna 2016-2017 ammatillisen koulutuksen keskeytti keskimäärin 11,4 prosenttia opiskelijoista, kun lukuvuonna 2013-2014 eroproosenttien keskiarvo oli 8,6. (Pensonen & Ågren 2018, 18). Pelkona onkin, että eriarvoisuus lisääntyy ja opintonsa keskeyttää entistä suurempi joukko opiskelijoita. Edellä mainitun selvityksen mukaan ammatillisesta koulutuksesta eroamisen riskitekijöiksi muodostuivat ikä, kieli, sukupuoli sekä erityisopiskelijan status. Erityisopiskelijoiden eroaminen onkin lisääntyvässä määrin yleisempää kuin muilla opiskelijoilla. Vuonna 2016-2017 erityisopiskelijoiden eroproosentti oli 14,5. Erityisoppilaitoksissa opiskelevien keskeyttäminen on vähäisempää kuin yleisoppilaitoksissa kun taas erityisopiskelijan eroaminen yleisiltä ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä on selkeästi yleisempää kuin muilla opiskelijoilla. (Pensonen & Ågren 2018, 45.)

2.2 Erityinen tuki ja vaativa erityinen tuki

Ammatillisen erityisopetuksen tarkoituksena on tarjota yhdenvertaiset koulutusmahdollisuudet erityisen tuen tarpeessa oleville opiskelijoille. Toimintaa säätelee laki ammatillisesta koulutuksesta (L 531/2017).

Ammatillinen erityisopetus tarkoittaa esteettömiä oppimis- ja toimintaympäristöjä, suunnitelmallista pedagogista tukea, erityisiä oppimis- ja toimintaympäristöjä, opiskelijakeskeisyyttä, yksilöllisiä ratkaisuja ja ennen kaikkea tahtotilaa pitää huolta kaikista opiskelijoista. Ammatillisen erityisopetuksen lähtökohta on moniammatillisuus, jossa opiskelijan ohjaukseen osallistuu opetushenkilöstön lisäksi lukuisia eri sidosryhmien edustajia, kuten sosiaali- ja terveystieteiden henkilöitä ja ohjauksen ammattilaisia. (Miettinen 2015, 53-65.) Ammatillisen erityisopetuksen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa saman pätevyyden kuin muussakin ammatillisessa koulutuksessa. Tämän päämäärän saavuttamiseksi erityistä tukea tarvitseva opiskelija on oikeutettu riittäviin ohjaus- ja tukipalveluihin, jotta hänellä on yhdenvertainen mahdollisuus tavoitella tutkinnon mukaista osaamista. (Opetushallitus. Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa.)

Opetushallituksen laatiman erityisopetuksen käsikirjan mukaan erityisopetuksen peruste voi perustua Tilastokeskuksen erityisopetusta koskevaan luokitteluun tai vaihtoehtoisesti koulutuksen järjestäjän omaan luokitteluun. (Miettinen 2015, 33). Erityisopetuksen perusteita voivat olla mm. hahmottamisen, tarkkaavaisuuden ja keskittymisen vaikeudet, kielelliset vaikeudet, vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen häiriöt, lievä kehityksen viivästyminen, vaikea kehityksen viivästyminen; keskivaikea tai vaikea kehitysvamma, psyykkiset pitkäaikaissairaudet, fyysiset pitkäaikaissairaudet, autismiin ja Aspergerin oireyhtymään liittyvät oppimisvaikeudet tai muu syy, joka edellyttää erityisopetusta. (SVT. Erityisopetus.)

Koulutusjärjestelmä jakaa opiskelijan saamat tukimuodot erityiseen tukeen ja vaativaan erityiseen tukeen. Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee sairauden, vamman, oppimisvaikeuksien tai muiden syiden vuoksi pitkäaikaista tai säännöllistä tukea saavuttaakseen tutkinnon. Vaativa erityinen tuki tarkoittaa koulutuksen järjestämistä opiskelijoille, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia tai vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi opiskelija tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea. (Opetushallitus. Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa.) Vaativaa

erityistä tukea voivat järjestää ainoastaan ammatilliset erityisoppilaitokset tai siihen opetuksen järjestämisluvan saaneet yleisoppilaitokset.

Koska opiskelijoiden vaikeudet ovat yksilöllisiä, ovat myös tukimuodot yksilöllisiä. Erityinen tuki voi koostua erilaisista oppimisen tuen keinoista. Opiskelijalle valitaan sopivat oppimisympäristöt ja moni hyötyy käytännönläheisestä oppimisesta. Erityisen tuen tarve edellyttää selkokielisiä tehtäviä, kuvallisia työohjeita, tekemällä oppimista sekä joskus myös vaihtoehtoisten kommunikaatiomenetelmien käyttöä. Opiskelijan oppimista ja opiskelua voidaan tukea monin eri menetelmin, joista tavanomaiset ovat henkilökohtainen avustaminen oppimistilanteissa, yksilölliset ja omien tavoitteiden mukaiset opiskelumateriaalit, tietotekniset apuvälineet, selkokielisyys, lisäaika tehtävien tekemiseen sekä ryhmäytyminen ja vertaistuki. Monipuolisiin opetusmenetelmiin kuuluvat mm. vireystilan ja motivaation tukeminen, annettujen ohjeiden ymmärtämisen varmistaminen, kokonaisuuden pilkkominen osiksi, toistot, kertaus sekä muutosten ennakointi ja niihin varautuminen. (Miettinen 2015, 61-63; Miettinen 2008.) Tutkimuksen (Miettinen 2008, 164) mukaan yleisin erityisopetuksen opetusmenetelmä on työssä oppiminen ja työvaltainen opetus, eli käytännön työtehtävien kautta oppiminen. Työn kautta oppiminen nähdään tehokkaana ja opiskelijoita motivoivana opetusmenetelmänä ja siksi se on erityisopetuksessa menetelmänä paljon käytetty. Tutkimuksen mukaan tärkeimmäksi erityisopetuksen menetelmäksi kuitenkin osoittautui opettajan ja opiskelijan välinen vuorovaikutus.

2.3 Oppimisvaikeudet ja opiskelijan kokemus oppimisesta

Laaja- alaisten oppimisvaikeuksien ja lievän kehitysvammaisuuden raja on häilyvä. Tässä opinnäytetyössä puhuttaessa vaativan erityisen tuen opiskelijoista, käsite sisältää molemmat osa-alueet. Kuikan (2010, 29) mukaan erityisellä oppimisvaikeudella tarkoitetaan sitä, kun lukemisen tai kirjoittamisen tai matematiikan taidot ovat merkittävästi heikommät kuin yleinen älykkyys. Lievässä kehitysvammaisuudessa älyllisten toimintojen ja oppimiskyvyn hankaluudet ilmenevät monin tavoin, ja liittyvät päättely- ja ongelmanratkaisukykyyn, monimutkaisten asiayhteyksien mieltämiseen sekä oman toiminnan ja kontrollin rajoitukseen. Spontaani oppiminen voi olla vähäistä ja tilannesidonnaista, ja oppiminen onnistuu parhaiten vahvasti avustettuna. Laaja- alaisissa oppimisvaikeuksissa taas yleinen älykkyys on kehitysvammaisuuden diagnostisen

rajan yläpuolella ja toimintakyvyn rajoitukset ovat vähemmän vaikea-asteisia ja niitä on harvemmillä osa-alueilla. (Kuikka 2010, 29.)

Peltopuron ym. (2010, 86-87) laaja-alaisista oppimisvaikeuksista tehdyn kirjallisuuskatsauksen mukaan niihin liittyy ongelmia monilla elämän osa-alueilla, kuten koulu- ja ammatillisen suoriutumisen vaikeuksia, kognitiivisia vaikeuksia, sosiaalisen selviytymisen, sekä mielenterveyden vaikeuksia. Kirjallisuuskatsauksen tulokset jäivät kuitenkin monelta osin suuntaa-antaviksi, koska alkuperäiset tutkimustiedot olivat sirpaleisia. Laaja- alaisia oppimisvaikeuksia on tutkittu maailmanlaajuisesti vain vähän ja lisätutkimuksen tarve on ilmeinen.

Tutkittaessa ammatillisessa koulutuksessa olevien nuorten kokemuksia oppimisen vaikeuksista sekä saatavilla olevasta tuesta on todettu, että opiskelijat kokivat vaikeuksia akateemisissa taidoissa, itseohjautuvuutta vaativissa tehtävissä sekä vuorovaikutuksellisissa oppimistilanteissa. Oppimisen vaikeuksia kokeneiden opiskelijoiden parissa masentuneisuuden ja ahdistuneisuuden kokemus oli yleisempää kuin oppimisen sujuvaksi kokeneilla opiskelijoilla. (Liukkonen & Pirinen 2009.) On myös todettu, että erityisen tuen opiskelijat kokivat ammatillisen koulutuksen merkitykselliseksi selviytymisen, osallisuuden, työllistymisen ja itsenäistymisen näkökulmasta. Ammatillinen koulutus antoi opiskelijoille mahdollisuuden rakentaa omaa persoonallisuuttaan, ammatti-identiteettiään ja tulevaisuuttaan. Myös kiinnittyminen yhteiskuntaan tasa-arvoisena kansalaisena nähtiin merkityksellisenä. (Hietanen 2009, 34.)

2.4 Työllistyminen ja osallisuus

Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat kohtaavat haasteita myös työllistymisvaiheessa. Erityiskoulussa oppivelvollisuuden suorittaneiden nuorten sijoittumista työelämään tutkinut Alve- Tamminen (2008) on tutkimuksessaan todennut, että erityisopiskelijoiden työttömyysaste oli huomattavasti korkeampi (33%) kuin saman ikäisten nuorten keskuudessa keskimäärin (10%). Työttömistä yli puolella oli ammatillinen koulutus suoritettuna, mutta silti työ ei ollut kohdannut tekijäänsä. Kyseisen tutkimuksen mukaan erityisnuorten työllistymisen esteiksi nähtiin motivaation puute, jaksamisen haasteet sekä arkuus ja passiivisuus työnhaussa. (Alve–Tamminen 2008, 100.)

Nuorten syrjäytymistä koskevassa tutkimuksessa on todettu, että ammatillisen koulutuksen suorittaminen on osoittautunut vahvaksi suojaavaksi tekijäksi tulevaisuuden työllisyyden kannalta (Harkko, Lehikoinen, Lehto, Ala-Kauhauoma 2016, 128-129). Samansuuntaisia havaintoja on tehnyt myös Kuronen (2010), jonka tutkimuksessa on laajasti käsitelty syrjäytymisvarassa ammatillisesta koulutuksesta olevien nuorten aikuisten kokemuksia elämänselämästä peruskoulun jälkeen. Tutkimuksen mukaan syrjäytymisriskit liittyivät muun muassa opiskelun keskeyttämiseen, työttömyyteen ja päihitteiden käytön kokemuksiin. Myös kotitaustan vaikutus sekä kiusaamiskokemukset näyttävät lisäävän syrjäytymisriskiä. Kannattelevaksi ja syrjäytymisriskiä vähentäväksi tekijöiksi taas muodostivat oikea-aikainen tuki ja ohjaus, tasa-arvoinen kohtaminen opettajan ja opiskelijan välillä, kannustus ja myönteinen palaute pienestäkin edistymisestä. (Kuronen 2010, 332–333).

Erityisryhmien kohdalla työelämään sijoittuminen nähdään kuitenkin haasteellisena. Alve–Tamminen (2008, 157) toteaa, että erityistä tukea tarvitsevilla nuorilla on kuitenkin yhtä lailla onnistumisen tarve ja halu olla yhteiskunnan täysivaltaisia jäseniä kuin muillakin nuorilla. Harkko ym. (2016, 128–129) suosittelevatkin, että erityisryhmien kohdalla tulisi lisätä resursseja koulutus- ja työllisyyspalvelujen yhteensovittamiseen esimerkiksi panostamalla tuetun työllistymisen palveluihin opintojen jälkeen.

Saloniemen (2011) mukaan erityisryhmiä kohdellaan usein enemmän toiminnan kohteina kuin aktiivisina kansalaisina. Kaikille tulisi kuitenkin luoda mahdollisuudet osallistumiseen ja toiminnallisuuteen omien kykyjensä mukaisesti. Yhteiskunnalla ei ole varaa menettää syrjäytymisvaarassa olevia kansalaisia, vaan on pidettävä huolta siitä, että halu ja taito aktiivisuuteen säilyisivät. (Saloniemi 2011,12.)

3 VAHVUUSPERUSTAINEN OPETUS JA OHJAUS

Vahvuuksien tunnistamisen ja niiden käytön merkityksellisyys nähdään niin Suomessa kuin kansainvälisestikin (Farmer, Farmer & Brooks 2010; Uusitalo– Malmivaara, Kankaanpää, Mäkinen, Raeluoto, Rauttu, Tarhala, Lehto 2012; Opetushallitus. OPS 2016). Luontevahvuuksien tunnistaminen liittyy olennaisesti positiiviseen psykologiaan, joka tutkii ihmisen vahvuuksia ja kykyä selviytyä elämän ongelmista. Se tutkii myös keinoja, joilla yksilöiden hyvinvointia voidaan edistää. Positiivinen psykologia ei tarkoita positiivista ajattelua, vaan on merkitykseltään laajempi käsite pohjautuen tutkimustuloksiin. (Ojanen 2014, 9.) Positiivinen psykologia tutkii subjektiivisia positiivisia kokemuksia ja hyvinvointia. Positiivisen psykologian ideana on diagnosoida hyvää ja löytää jokaisesta ihmisestä vahvuudet, joiden avulla yksilön ja yhteisön vointi voi kohentua. Siinä missä perinteinen psykologia on keskittynyt mielen sairauksiin ja poikkeavuuksiin, positiivinen psykologia taas tarkastelee keinoja lisätä inhimillistä kuuloista. (Uusitalo–Malmivaara 2014, 19; Peterson & Seligman 2004, 18.) Tämän opinnäytetyön keskeisenä sisältönä onkin positiiviseen psykologiaan perustuva pedagoginen ajattelu ihmisen vahvuuksista, jota kutsutaan vahvuusperustaiseksi ajattelutavaksi.

3.1 Positiivinen pedagogiikka

Positiivinen pedagogiikka on positiiviseen psykologiaan perustuva pedagoginen suuntaus, joka perustuu käsitykseen yksilöstä aktiivisena toimijana ja merkitysten rakentajana. Positiivinen pedagogiikka laajentaa kasvatustieteen kenttää tuomalla pedagogiseen työhön yksilön osallisuuden, vahvuudet ja myönteiset tunteet. Sen sijaan, että kartoitetaan riskejä ja epäonnistumisia, lähtökohtana ovat asiat, jotka tekevät oppimisesta mielekäästä ja saavat opiskelijan tuntemaan oppimisen iloa. (Kumpulainen, Mikkola, Rajala, Hilppö & Lipponen 2014, 224.) Uusitalo–Malmivaaran & Vuorisen (2016) mukaan positiivisen pedagogiikan tavoitteena on sekä ennaltaehkäistä että mahdollistaa. Ennaltaehkäisyn näkökulmasta oppilaitoksissa on mahdollista opettaa taitoja, jotka lisäävät vahvaa luonnetta. Luonteen ei pitäisi kehittyä elämän vastoinkäymisistä, vaan opiskelijoille tulisi antaa eväitä, joilla tuetaan toipumiskykyä elämän kriisien koittaessa. Mahdollistaminen tarkoittaa sitä, että oppilaitos voidaan nähdä

positiivisen vuorovaikutuksen paikkana, jossa kasvetaan yksilöinä. (Uusitalo–Malmivaara & Vuorinen 2016, 10.)

3.2 Luonteenvahvuudet hyvinvoinnin edistäjinä

Brdar'n ja Kashanin (2010) mukaan luonteenvahvuudet ovat ominaisuuksia, jotka tuntuvat ”omalta itseltä” ja joiden käyttäminen on sisäisesti motivoivaa. Ne näkyvät käytöksessä, ajatuksissa ja tunteissa. (Uusitalo–Malmivaara & Vuorinen 2016, 32.) Positiiviseen psykologiaan pohjautuvaa vahvuusperustaista lähestymistapaa voidaan käyttää monilla eri aloilla ja erilaisissa konteksteissa; opetuksessa, terapioissa, valmennuksessa. Vahvuuksien käytöllä on tutkimusten mukaan positiivinen vaikutus työtyytyväisyyteen, työhön sitoutumiseen sekä psykologiseen hyvinvointiin. On myös todettu, että vahvuuksien käytöllä on positiivinen yhteys itsetuntemukseen, itsetuntoon sekä tyytyväisyyteen elämässä. (Biswas–Diener 2009; Martinez–Marti & Ruch 2017.) On myös todettu, että henkilöt, jotka käyttivät vahvuuksia säännöllisesti, kokivat vähemmän stressiä sekä saavuttivat tavoitteensa todennäköisemmin. (Biswas–Diener ym. 2011, 107.) Positiivisen psykologian metodeja on käytetty jonkin verran myös psykiatrisessa kuntoutuksessa (Park & Chen, 2016). Vahvuuskeskeinen lähestymistapa nähdään tutkimusten mukaan hyväksi myös kouluissa tarkkaavaisuushäiriöisten lasten parissa. Positiivisen psykologian näkökulma tuokin uutta perspektiiviä opetukseen; kun toiminta muutetaan ongelmakeskeisyydestä vahvuuskeskeiseksi, voidaan parantaa oppilaiden hyvinvointia sekä resilienssiä, eli kykyä toipua pettymyksistä. Myös ohjaus muuttuu tasapainoisemmaksi, kun tuodaan vahvuusnäkökulmaa ongelmakeskeisyyden tilalle. (Climie & Mastoras 2015, 299.)

Kiinnostus vahvuusperustaiseen opetukseen ja ohjaukseen on kasvanut viime vuosina. Luonteenvahvuuksille rakentuvan näkökulman perusajatuksena on, että jokaisella ihmisellä on osaamista, taitoja, kykyjä, joita käyttöön ottamalla hän voi hyvin ja on tyytyväinen itseensä ja saavutuksiinsa. (Hotulainen, Lappalainen & Sointu, 2014, 265). Tutkimuksen (Biswas–Diener, Kashdan & Minhas, 2011) mukaan omien vahvuuksien tunnistamisella on yhteys positiivisiin tulevaisuuden odotuksiin, joka taas lisää itsearvostusta. Aikaisemmat tutkimukset myös toteavat, että yksilön vahvuuksien tunnistaminen on yhteydessä koulumenestykseen sekä koulumotivaatioon. (Biswas–Diener ym. 2009; Hotulainen, Lappalainen & Sointu, 2014, 265.) Koulussa vahvuudet huomataan menestymisenä jossain oppiaineessa, mutta nuorella voi olla muita

vahvuuksia, jotka eivät kouluaineissa näy. Akateemisiin valmiuksiin keskittyessä käy usein niin, että heikosti menestyvät oppilaat eivät osaa nimetä vahvuuksiaan tai heillä ei ole omasta mielestä vahvuuksia lainkaan. Kuitenkin akateemisten vahvuuksien ohella on muitakin vahvuuksia, joihin tulevaisuutta ja ammatillista kasvua voi rakentaa. (Hotulainen ym. 2014, 269.) Tämän vuoksi opiskelijat, joilla on erityisen tuen tarpeita, tarvitsevat erityisesti vahvistusta vahvuuksien tunnistamiseen ja niiden aktiiviseen käyttöön. Hotulaisen & Lappalaisen (2009, 131) tekemän kvantitatiivisen seurantatutkimuksen perusteella onkin todettu, että etenkin ne oppilaat, joilla on erityisen tuen tarpeita, tarvitsisivat tietoa omista vahvuuksistaan kokeakseen onnistumisia ja oppiakseen ohjaamaan toimintaansa. Tämän kautta he kykenisivät arvioimaan ja arvostamaan itseään myönteisesti.

Luontenvahvuuksia voi tunnistaa erilaisilla vahvuusluokituksilla ja arviointimenetelmillä, joista yksi on Values in Action (VIA) – menetelmä. VIA-filosofian kehittivät Peterson ja Seligman (2004) ja se toimii lähtökohtana monille positiivisen psykologian sovelluksille. VIA- vahvuusmittarin tarkoituksena on tunnistaa jokaisen ydinvahvuudet. VIA-luokittelu perustuu kuuteen hyveeseen: viisaus, rohkeus, inhimillisyys, oikeudenmukaisuus, kohtuullisuus ja henkisyys, joita ilmentävät 24 luontenvahvuutta. VIA-vahvuusmittari sisältää 120–240 väittämää, joihin vastataan viisiportaisella Likertin asteikolla. Tulokseksi mittari antaa vastaajalle hänen ydinvahvuutensa. VIA – vahvuusmittarin on täyttänyt ainakin 2,6 miljoonaa ihmistä yli 190 maasta ja se löytyy vapaasti käytettäväksi suomen kielellä osoitteessa viacharacter.org. (Uusitalo–Malmivaara 2014, 72–74.)

Taulukko 1. Hyveet ja luontenvahvuudet petersonin ja Seligmanin (2004) mukaan

Hyve	Luontenvahvuus
Viisaus ja tieto	1. Luovuus 2. Uteliaisuus 3. Arviointikyky 4. Oppimisen ilo 5. Näkökulmanottokyky
Rohkeus	6. Rohkeus 7. Sinnikkyys 8. Rehellisyys 9. Innostus

Inhimillisyy	10. Rakkaus 11. Ystävällisyys 12. Sosiaalinen älykkyys
Oikeudenmukaisuus	13. Ryhmäyötaidot 14. Reiluus 15. Johtajuus
Kohtuullisuus	16. Anteeksiantavuus 17. Vaatimattomuus 18. Harkitsevaisuus 19. Itsesääteley
Henkisyys	20. Kauneuden arvostus 21. Kiitollisuus 22. Toiveikkuus 23. Huumorintaju 24. Hengellisyys

Luontenvahvuuksista sinnikkyys ja itsesääteley ovat Uusitalo-Malmivaaran & Vuorisen (2016, 77) mukaan tärkeitä henkilökohtaisen kasvun ja kehittymisen vahvuuksia, joiden käyttäminen auttaa pinnistelemaan hyödyllisten asioiden eteen, esimerkiksi saattamaan opiskelut ja työt loppuun. Heidän mukaansa sinnikkyys on erityisen tärkeä taito oppimisen vaikeuksia kohtaavalle henkilölle (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 99). Itsesääteleyllä on taas todettu olevan huomattavasti merkittävämpi rooli akateemiselle menestykselle kuin älykkyuden. (Duckworth & Seligman 2005, 941).

Amerikkalaisessa seurantalutkimuksessa tutkittiin 347 yläkoululaista, joiden opetussuunnitelmaan sisältyi positiivisen pedagogiikan menetelmiä sekä seurantaryhmä, jolla ei vastaavaa ollut. Positiivisen pedagogiikan ryhmä teki VIA- vahvuustestin ja osallistui erilaisille oppitunneille, joissa käsiteltiin vahvuuksien tunnistamista itsessä ja toisissa. Tämän lisäksi heitä opetettiin käyttämään vahvuuksia erilaisten haasteiden ylittämässä. Tulokset osoittivat, että oppilaiden sitoutuneisuus oppimiseen ja opiskeluun lisääntyi. Myöskin sosiaaliset taidot, kuten empatia, ryhmäyötaidot sekä itsesääteley, lisääntyivät. (Seligman 2009, 297–302.)

Vahvuusperustaista tutkimusta on saatavilla runsaasti. Suomessa positiivisen pedagogiikan luontenvahvuusmenetelmää on käytetty erityisesti peruskoulussa. Tällä hetkellä on tekeillä väitöstudkimus positiiviseen pedagogiikkaan liittyen, jonka

tarkoituksena on luoda vahvuuskeskeisen opetuksen malli suomalaiseen peruskouluun. Tutkimuksen tavoitteena on syrjäytymisen ehkäisy ja hyvinvoinnin mahdollistaminen vaativan erityisen tuen opetuksessa. (Vuorinen 2017.) Omassa opinnäytetyössäni positiivisen pedagogiikan luontevahvuusmenetelmää sovelletaan ammatillisen koulutuksen ympäristöön.

3.3 Vahvuusperustainen opetus ja ohjaus itsearvioinnin tukena

On erittäin tärkeää, että opiskelijalla on kyky arvioida itseään, omaa toimintaansa ja vahvuuksiaan koko opintojen ajan sekä erityisesti työssä tapahtuvan oppimisen aikana. Itsearviointilla on erilaisia määritelmiä. Evansin (2000) ja Devosin (1998) mukaan itsearviointi (self-evaluation, self-assessment) on arviointia, jossa yksilö on omaa tai työyhteisönsä toimintaa arvioiva subjekti. (Hulkari 2006, 64). Hulkarin mukaan yksi itsearviointin tehtävä on tunnistaa vahvuuksia, heikkouksia ja kehittymistarpeita. Hotulaisen ym. (2014, 268) mukaan itsearviointi on läheisesti yhteydessä itsearvostuksen ja minäkäsityksen eri osa-alueiden kehittymiseen. Itsearviointin yksi tavoite on, että opiskelijan itsetunto, myönteinen minäkuva oppijana sekä tunne osallisuudesta vahvistuisivat.

4 DIGITAALISET TOIMINTAYMPÄRISTÖT

Digitalisaatio -käsitteellä ei ole hyvää suomenkielistä vastinetta. Se kuvaa nykyajan yhteiskunnallista murrosta monilla osa-alueilla ja vaikuttaa tapoihin käyttää erilaisia esineitä, tuotteita ja palveluja. Esimerkiksi nykypäivän älypuhelimissa yhdistyvät erilaiset toiminnot, kuten kamera, askelmittari, keittokirja, televisio. (Piiroinen ym. 2016, 9.)

Digitaaliset toimintaympäristöt antavat uusia mahdollisuuksia nuorten hyvinvoinnin tukemiseen. Tällä hetkellä internetissä on erilaisia digitaalisia toimintaympäristöjä, joita on kehitetty esimerkiksi hyvinvoinnin ja mielenterveyden tueksi. Digitaaliseen toimintaympäristöön voi soveltaa esimerkiksi elintapoihin, riippuvuuskäyttäytymiseen tai mielenterveyteen liittyviä mittareita itsearvioinnin tueksi. On ennustettu, että tulevaisuudessa erilaiset hyvinvointia edistävät älypuhelinsovellukset lisääntyvät. (Välimäki, Anttila, Bergman & Kurki 2015, 134.) Digitalisaatio näkyy murrosvaiheena myös terveydenhuollossa ja sen avulla pyritään tuottavuuden parantamiseen julkisissa palveluissa. Digitalisaation kehitys tuottaa nopeasti uusia sovelluksia, "appseja", sekä digitaalisia alustoja erilaisiin hyötytarkoituksiin. (Kaivo-Oja 2016, 74-75.)

4.1 Digitalisaatio opetuksessa

Digitaalisuus kuuluu nykyään lähes kaikille elämän osa-alueille ja sen käyttö on lisääntynyt räjähdysmäisesti. Tästä johtuen tieto- ja viestintätekniiikan hallinnasta on tullut nyky-yhteiskunnassa merkittävä perustaito. Verkko- ja mobiilioppiminen lisääntyy ja laitteet ja ohjelmat kehittyvät kiihtyvällä vauhdilla, mikä haastaa oppilaitokset osaamisen ja ylläpidon kehittämiseen. Condien ja Munron (2007) tutkimusten mukaan tieto- ja viestintätekniiikan käyttö on parhaiten edistänyt oppimista ja opettamista silloin kun opettajat ovat pystyneet integroimaan erilaisia teknologioita opetuksessa. Tärkeää ei kuitenkaan ole erilaisten laitteiden määrä, vaan siitä miten opetus toteutetaan. (Laitinen-Väänänen, Laakso & Mutka 2015, 18.)

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta julkaisi selvityksen koskien digitalisaation nykytilannetta ja opettajien valmiuksia hyödyntää digitaalisia oppimisympäristöjä

perusopetuksessa. Tutkimuksessa todettiin, että koulujen väliset ja sisäiset erot sekä toimintakulttuureissa että resursseissa voivat olla suuria. Tällä on vaikutusta siihen, millaisilla digitaalisilla valmiuksilla lapset ja nuoret ovat varustettuja peruskoulun jälkeen. Digitaalisuus ei ole itseisarvo, vaan väline kehittää koulutusta ja tarjota nuorille taitoja hyödyntää digitaalisuuden mahdollisuuksia niin koulutuksessa, työelämässä, kuin vapaa- ajallakin. (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2016, 7.)

Opetushallituksen selvityksen mukaan ammatillisessa koulutuksessa digitaaliset opetus- ja ohjaustyön ohjelmat ja sovellukset ovat merkittävä osa ammatillisen opettajan ja ohjaajan työtä. Erityisesti työpaikoilla tapahtuvan ohjauksen tukena hyödynnetään mobiiliohjauksen sovelluksia. Digitaaliset toimintaympäristöt käsittävät koulutuksen järjestäjän opiskelijahallintajärjestelmät, erilaiset digitaaliset oppimisympäristöt, verkko-ohjausympäristöt (esim. Adobe Connect, Skype), blogialustat, sosiaalisen median yhteisöpalvelut (Facebook), mobiiliohjaussovellukset (esim. WhatsApp) sekä muut pilvipalvelut. Selvityksen perusteella koulutuksen järjestäjän intranetiä (esim. O365) käytettiin eniten opetus- ja ohjaustyöhön. (Opetushallitus 2017, 13.)

4.2 Digisovellukset erityisen tuen opiskelijoiden opetuksessa ja ohjauksessa

Erilaisia digitaalisia sovelluksia on olemassa erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden tueksi. Näitä ovat muun muassa kirjoittamisen ja matematiikan opiskeluun soveltuvat digitaaliset välineet ja muut oppimisen ohjelmat (Hämäläinen, Liimatainen & Sarasama, 2015; Kotiranta, Paloneva & Valkama, 2010), sekä puhetta korvaavat ja tukevat kommunikaatiokeinot (THL. Käsikirjat). Digitaalista teknologiaa on myöskin hyödynnetty kielten opetuksessa erityistä tukea tarvitsevien parissa. Beltran, Jones & Abbott'n (2013) tapaustutkimuksissa on hyödynnetty digitaalista teknologiaa kielten opetuksessa huonokuuloisten tai kuurojen parissa, sekä oppilaiden kanssa, joilla on lukihäiriö. Tutkimustietoa digitaalisten sovellusten ja oppimisympäristöjen käytöstä ammatillisessa erityisopetuksessa ei kuitenkaan ole juurikaan saatavilla. Käytännön kokemus kuitenkin osoittaa, että monet digitaaliset oppimateriaalit tai videot ovat joko liian monimutkaisia tai nopeasti puhuttuja, jolloin ammatillisiin opintoihin soveltuva materiaali ei palvele erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita.

4.3 Selkeää ja saavutettavaa viestintää

Yhdenvertaisuuslaki sekä EU:n saavutettavuusdirektiivi velvoittaa yleisesti saatavilla olevien palvelujen tuottajia tekemään verkkosivustoistaan saavutettavia. (Directive on Web Accessibility 2018; L 1325/2014). Esteettömyydellä tarkoitetaan kaikkien mahdollisuutta osallistumiseen ja palvelujen saatavuuteen yhdenvertaisesti. Pedagogisesta näkökulmasta parempi termi on saavutettavuus, joka on esteettömyyttä laajempi käsite. Saavutettavuudella tarkoitetaan opiskelu- ja työskentely-ympäristöä, jossa kaikki voivat toimia yhdenvertaisesti eri ominaisuuksista riippumatta. (Lingnell 2013, 61.)

Lingnellin (2013, 65) mukaan erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat hyötyvät monikanavaisuudesta, eli tekstin, kuvan, äänen ja videoiden sekä erilaisten muotojen ja värien käytöstä tieto- ja viestintäteknikassa. Lukivaikeus, motoriset häiriöt sekä näkö- ja kuulovammat vaikuttavat kokemukseen verkkopalveluista ja niiden käytettävyydestä. Saavutettava oppimateriaali on kieli- ja ulkoasultaan selkeää ja helposti ymmärrettävää, ja se on suunnattu ihmisille, joilla on vaikeuksia lukea tai ymmärtää yleiskieltä. (Lingnell 2013, 64-65.)

Kansainvälinen verkkosisällön saavutettavuusohjeet 2.0 antaa suosituksia verkkosisältöjen saavutettavuuden kehittämiseen, joita noudattamalla voidaan rakentaa selkeämpiä opetusympäristöjä ja verkkomateriaaleja. Suositusten mukaan aineiston pitää olla mm. havaittavaa, hallittavaa ja ymmärrettävää. Informaation ja käyttöliittymän toiminnan pitää olla sellaista, että niiden toiminta on ennakoitavissa ja sisällöltään helppoluista. Tärkeänä pidetään selkeitä ohjeistuksia ja selkokielen käyttöä. (Web Content Accessibility Guidelines 2011.) Tunnettuja selkokielistä ohjelmia ovat papunetin sivustot sekä Tikas -koulutusmalli tieto- ja viestintäteknikkataitojen oppimiseen. (Papunet 2018; Tikas 2018).

5 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli työssä oppimista varten kehitetyn digitaalisen sovelluksen avulla tehdä luontevahvuuksia näkyväksi sekä arvioida pedagogisen välineen toimivuutta opiskelijoiden näkökulmasta. Tavoitteena oli vahvistaa vaativan erityisen tuen opiskelijoiden valmiuksia itsearviointiin ja tukea opiskelijoiden selviytymistä työpaikalla.

Tutkimuskysymykset

1. Mitä luontevahvuuksia opiskelijat tunnistivat käyttäneensä työssä oppimisen aikana?
2. Miten erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat kokevat digisovelluksen käyttämisen?
3. Millä tavoin sovellus tukee opiskelijoiden itsearviointia?

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyön toteutuksen lähtökohtana oli digitaalisen sovelluksen luominen opiskelijoiden käyttöön työpaikalla tapahtuvan oppimisen ajalle ja sen tuottamaa sisältöä käytettiin tämän opinnäytetyön yhtenä aineistona. Tämän opinnäytetyön toteutuksessa onkin piirteitä kehittämistutkimuksesta, koska yhtenä työn tarkoituksena oli kehitetyn pedagogisen välineen kokeilu ja sen arviointi. Kanasen (2012, 42) mukaan kehittämistutkimuksen tarkoituksena onkin tuottaa käytännössä toimivia ratkaisuja, joilla saadaan muutosta entiseen. Muutos koskee kuitenkin ainoastaan kehittämisen kohteena ollutta ilmiötä.

6.1 Tutkimusympäristö ja tutkittava kohderyhmä

Opinnäytetyö toteutettiin eräässä suomalaisessa ammatillisessa oppilaitoksessa, jossa opiskelee yhteensä yli 2000 opiskelijaa. Opinnäytetyö toteutettiin opiskelijoiden parissa, jotka suorittavat ammatillista tutkintoa vaativan erityisen tuen ryhmissä. Opinnäytetyöhön osallistuvat henkilöt olivat eri vaiheissa opintojaan olevia opiskelijoita; toiset olivat opiskelleet 2,5 vuotta, toiset vasta puoli vuotta. Iältään he olivat 16-30-vuotiaita. Opiskelijat olivat peruskoulun suorittaneita henkilöitä, jotka olivat hakeutuneet ammatillisiin opintoihin joko suoraan peruskoulusta tai valmentavista koulutuksista, vammaisten työtoiminnasta tai työttömänä ollessaan. Moni oli suorittanut oppivelvollisuutensa osittain tai kokonaan yksilöllisten arviointikriteerien mukaisesti. Osalla oli takanaan keskeytyneitä ammatillisia opintoja. Jotkut asuivat vielä vanhempiensa kanssa, ryhmäkodeissa tai täysin itsenäisesti ilman ammatillista tukiverkostoa. Osalla opiskelijoista oli eläke, toisilla kuntoutusraha tai opintotuki opintojen rahoituspohjana.

Opinnäytetyöhön osallistuvien opiskelijoiden erityisen tuen tarve näkyy käytännössä laaja-alaisina oppimisvaikeuksina. Kuikan (2010) mukaan laaja-alaiset oppimisvaikeudet ilmenevät kognitiivisina vaikeuksina, kuten työmuistin heikkoutena. Tuen tarve näkyy myös sosiaalisen vuorovaikutuksen ja toiminnanohjauksen haasteina sekä matemaattisten taitojen oppimisessa. Abstrakteja käsitteitä on vaikea omaksua ja taidot rakentuvat hitaasti. Ajattelun konkreettisuus ilmenee niin, että asiasisällöt voidaan ymmärtää kapeasti, pinnallisesti tai tilannesidonnaisesti. (Kuikka 2010, 45.) Näiden

haasteiden vuoksi koulutus on rakennettu niin, että se sisältää runsaasti käytännön harjoittelua sekä työtehtävien toistoja erilaisten ammatillisten taitojen oppimiseksi. Koulutuksen tavoitteena on opiskelijoiden työllistyminen palkkatyöhön opintojen jälkeen, mutta kaikki eivät kykene kokoaikatyöhön terveydellisten ym. ongelmien vuoksi.

Jos vaativan erityisen tuen opiskelijalla on kehitysvammadiagnoosi tai autismin kirjon diagnoosi, hänellä on mahdollisuus päästä kunnan tuetun työllistymisen palveluun, jonka kautta hän saa tarvittavaa tukea työpaikan hankkimiseen ja työpaikalla työtehtävien oppimiseen. Tällöin työvalmentaja tekee tiivistä yhteistyötä työntekijän sekä työnantajan kanssa koko työllistymisprosessin ajan. Jos taas opiskelijalla on muu tuen tarve, kuten laaja-alaisia oppimisvaikeuksia tai psyykinen pitkäaikaissairaus, hänellä ei ole oikeutta kyseisiin palveluihin ja hän jää TE-palveluiden varaan. Myös TE-palveluissa annetaan tukea työllistymiseen (TE-palvelut 2018), mutta usein tuen tarve on paljon suurempi kuin saatu tuki.

Kyseisen oppilaitoksen vaativan erityisen tuen ryhmissä on järjestetty positiiviseen pedagogiikkaan liittyvää luontevahvuustyöskentelyä vuodesta 2015 lähtien. Oppilaitos oli mukana eräissä ammatillisen erityisopetuksen kehittämishankkeessa, jonka tavoitteena oli mm. positiivisen ohjauksen ja pedagogiikan juurruttaminen oppilaitoksen opetus ja ohjaustoimintaan. Luontevahvuuksien opetuksen pohjana on toiminut Huomaa Hyvä-materiaali (Uusitalo–Malmivaara & Vuorinen 2016). Materiaali sekä luontevahvuustyöskentely pohjautuu teoreettisessa taustassa mainittuun VIA– vahvuusmittariin ja sen myötä vahvuuksien tunnistamiseen. Puukarin, Lappalaisen ja Kuorelahden (2017, 112) mukaan erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden vahvuuksien tunnistaminen ja palauteen antaminen opiskelijoille on tärkeää, koska heillä voi usein olla negatiivinen käsitys osaamisestaan ja pelkoja uuden oppimista kohtaan. Eri-tyistä tukea tarvitsevan opiskelijan epäonnistumiset, taitojen puutteet tai heikkoudet saattavat nousta korostuneesti esille ja vahvuuksien löytäminen voi olla vaikeaa. Vahvuuksien käyttäminen opetuksessa ja ohjauksessa on ollut ohjattuun tuntityöskentelyyn perustuvaa. Tämän vuoksi kehitin digitaalisen sovelluksen työpaikalla tapahtuvan oppimisen ajalle, jotta luontevahvuudet voisivat tulla näkyväksi myös ympäristössä, ja missä oppilaitoksen ohjaushenkilöstöä ei ole paikalla.

6.2 Digisovelluksen luominen

Kehitin digitaalisen sovelluksen opiskelijoiden käyttöön käyttäen Microsoft Forms -alustaa (Microsoft Office –ohje). Office Forms on Office 365- tuoteperheen sovellus lomakkeiden ja kyselyiden tekoa varten (Liite 1). Tämä alusta valikoitui sillä perusteella, että oppilaitoksen opiskelijoilla on jo käytössään Microsoft O365 -tilit, ja näin ollen muita kirjautumisia sovelluksen käyttöön ei tarvittu. Digisovelluksen sisällön luomisessa pyrittiin huomioimaan teoriaosassa kuvattua selkeän ja saavutettavan oppimateriaalin kriteerejä.

Sovelluksen käyttö ja lomakkeen luominen oli yksinkertaista ja sujuvaa. Forms-lomakkeelle laitettiin valitut 12 luontevahvuutta sekä avoin kysymys. Digitaaliseen sovellukseen valikoituivat vahvuudet, joita on käytetty aiemmin oppilaitoksen luontevahvuustyöskentelyssä ja oletus myös oli, että opiskelijoille sanojen merkitys on tuttu. Tässä opinnäytetyössä on käytetty myös Uusitalo-Malmivaaran & Vuorisen (2016, 34) lisäämää myötätunnon luontevahvuutta yhtenä sisältönä. Skannaamalla QR-koodin, käyttäjät täyttivät lomakkeen ja lähettivät vastaukset työpöytäkoneella tai mobiilissa verkkoselaimessa. Kun vastaukset oli lähetetty, sovelluksen avulla voitiin tarkastella vastauksia. Lomakkeen tiedot tulivat automaattisesti Exceliin analysointia varten.

Toteutin digisovelluksen yhteistyössä oppilaitoksen verkkopedagogin kanssa ennen työpaikalla tapahtuvan oppimisen alkamista joulukuussa 2017. Digisovelluksen luomisen jälkeen sovelluksen käyttöä testattiin vaativan erityisen tuen ryhmässä kahdeksalla opiskelijalla. Sovelluksen sisältö pyrittiin tekemään yksinkertaiseksi ja selkeäksi, jotta se olisi kohderyhmälle helppokäyttöinen. Ennen työpaikalla tapahtuvaa oppimista opiskelijat saivat käyttöönsä QR-koodin, jonka kautta sovellus avautui heidän käyttämäänsä älylaitteeseen. Sovellukseen opiskelija kirjasi päivän aikana käyttämänsä vahvuuden sekä kuvasi kirjallisesti tilanteen, missä vahvuudet näkyivät käytännön toiminnassa. Tutkijalle tiedot kerääntyivät Excel- tiedostoon, josta jokaisen opiskelijan vastaus oli tallennettuna ja analysoitavissa. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen jakso tapahtui helmi–huhtikuussa 2018 ja opiskelijoilla oli kolme työpäivää viikossa.

Digitaalisia sovelluksia ei ole käytetty työpaikalla tapahtuvan oppimisen tukena tässä oppilaitoksessa aikaisemmin. Sovelluksesta toivottiinkin uutta pedagogista välinettä työpaikalla tapahtuvan oppimisen kehittämiseen, koska uudistuva ammatillinen

koulutus painottaa työssä tapahtuvan oppimisen merkitystä entistä laajemmin. Käytettävä sovellus keräsi tietoa digitaaliseen muotoon, joka oli helposti suoraan hyödynnettävissä jatkokäyttöön. Sovellus esimerkiksi keräsi tiedot käytetyistä vahvuuksista pylväsdiagrammien muotoon, jolloin sovelluksen käyttäjän on mahdollista hahmottaa kokonaisuus paremmin.

6.3 Aineiston keruu

Opinnäytetyön aineiston keruussa käytettiin sekä laadullisia että määrällisiä menetelmiä. Tämän opinnäytetyön aineiston muodostivat digitaalisen sovelluksen kautta saadut tiedot sekä teemahaastattelut. Digisovelluksesta saatu aineisto koostui sekä määrällisestä monivalinta –aineistosta sekä yhdestä avoimesta vastauksesta. (Liite 1). Vilkan (2005, 53) mukaan monimetodinen lähestymistapa tarkoittaa muun muassa erilaisten tutkimusmetodien tai tutkimusaineistojen yhdistämistä. Monimetodinen lähestymistapa sopi tähän opinnäytetyöhön, koska sen aikana kokeiltiin ja arvioitiin uutta pedagogista menetelmää opiskelijoiden käyttämänä, mutta myös haastateltiin sitä käyttäneitä henkilöitä. Monimenetelmäisyyden tavoitteena oli myös lisätä opinnäytetyön luotettavuutta.

6.4 Digisovelluksen analysointi

Työssä oppimista varten kehitetyn digisovelluksen käyttämiseen osallistui 14 vaativan erityisen tuen opiskelijaa ja sillä saatiin 103 vastausta luonteenvahvuuksien käytöstä. Yksittäinen opiskelija vastasi sovellukseen 1–20 kertaa. Opinnäytetyöhön osallistuvat opiskelijat käyttivät digisovellusta työssä tapahtuvan oppimisen aikana helmi–huhtikuussa 2018 ja kirjasivat omia vahvuuksiaan työpäivinä. Opiskelijoilla oli kolme työpäivää viikossa. Vahvuudet tulivat minulle näkyviin sähköisessä muodossa Microsoft Forms –sovellukseen ja sitä kautta myös Excel –taulukoon. Sovelluksella pyrittiin saamaan vastaus tutkimuskysymykseen yksi, mitä luonteenvahvuuksia opiskelijat tunsivat käyttäneensä työssä oppimisen aikana?

Sovelluksen vastaukset siirtyivät Forms –sovelluksesta valmiiseen Excel –taulukoon, jossa niitä tarkasteltiin koko vastaajaryhmän näkökulmasta sekä eri vahvuuksien näkökulmasta. Digisovelluksesta saadun aineiston analysoinnissa käytin luokittelua. Luokittelua pidetäänkin Tuomen ja Sarajärven (2009, 93) mukaan yksinkertaisimpana aineiston järjestämisen muotona, jossa aineistosta määritellään luokkia ja lasketaan, montako kertaa jokainen luokka esiintyy aineistossa. Luokiteltu monivalinta-aineisto esitetään graafisesti tulosiosissa (Kuvio 1). Aineiston ja havaintojen erilaiset numeeriset esitystavat ovat hyvin käytettävissä myös laadullisessa tutkimustekstissä ja osaltaan lisäävät tutkimuksen validiteettia ja läpinäkyvyyttä. (Ruusuvoori, Nikander & Hyvärinen 2010, 26).

Sovelluksen avoimet vastaukset luokittelin niin, että keräsin kaikki saman luonteen-
vahvuuden alla olevat vastaukset yhteen ja pyrin löytämään niistä yhtäläisyyksiä tai
eroavaisuuksia.

6.5 Teemahaastattelut

Työpaikalla tapahtuvan oppimisen päätyttyä toteutin teemahaastattelut (Liite 2). Haas-
tatteluilla syvennettiin tietoa digisovelluksen käytöstä ja pyrittiin saamaan vastaus tut-
kimuskysymykseen, millä tavoin vaativan erityisen tuen opiskelijat kokivat digisovel-
luksen käyttämisen sekä millä tavoin sovellus tukee opiskelijoiden itsearviointia? Ta-
voitteena oli saada kymmenen haastattelua, mutta yhdeksän opiskelijaa ilmoitti haluk-
kuutensa haastatteluun.

Teemahaastattelut toteutettiin oppilaitoksessa opiskelupäivän aikana rauhallisessa, sii-
hen varatussa tilassa toukokuussa 2018. Teemahaastattelu menetelmänä sopi hyvin
erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kanssa käytettäväksi menetelmäksi, koska se
mahdollisti tarkentavien kysymysten esittämisen tilanteessa, jossa esimerkiksi haasta-
teltavan vastaus oli hyvin lyhyt. Haastattelu myös mahdollisti kokemusten esiintuomi-
sen. Tutkimuksessa haluttiinkin kuulla opiskelijoiden käyttökokemuksia sovellukseen
liittyen sekä heidän ajatuksiaan itsearvioinnista. Hirsjärven, Remeksen & Sajavaaran
(2010, 205) mukaan haastattelun ehdottomana etuna on aineistonkeruun säätely tilan-
teen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myötäillen. Haastattelun etuina nähdään myös
se, että tutkittavalle tarjoutuu mahdollisuus tuoda esiin mielipiteensä sekä kertoa
omista kokemuksistaan. (Aaltola & Valli 2010, 27). Hirsjärven ym. (2010, 205-207)
mukaan haastattelussa on mahdollisuus tulkita vastauksia enemmän kuin esimerkiksi
kyselyssä. Haastattelukysymyksiä voidaan myös toistaa tai selittää, mikä vähentää
väärinymmärryksen mahdollisuutta tutkimuksessa. (Kumar 2014, 182). Tämä on eri-
tyisen tärkeää huomioida vaativan erityisen tuen opiskelijoiden kohdalla, koska minun
haastattelijana täytyi varmistaa, että opiskelija on ymmärtänyt kysymyksen merkityk-
sen. Kanasen (2012, 99) mukaan teemahaastattelua voidaan käyttää kehittämistutki-
muksen niissä vaiheissa, joissa tarvitaan ymmärrystä esimerkiksi vaikuttavuuden ar-
vioinnissa.

Toisaalta haastattelulla on myös kääntöpuolensa. Haastateltavat saattavat antaa sosi-
aalisesti suotavia vastauksia tai vaieta negatiivisista asioista. Onkin ratkaisevaa, miten

haastattelija osaa tulkita vastauksia erilaisten merkitysten valossa. Haastatteluaineisto onkin hyvin tilannesidonnaista, joka täytyy ottaa huomioon tulosten tulkinnassa (Hirsjärvi ym. 2010, 206-207.) Myös Kumarin (2014, 183) mukaan haastattelussa vuorovaikutuksen laatu vaikuttaa aineiston laatuun, jonka vuoksi haastatteluaineistot saattavat vaihdella huomattavasti.

Haastattelussa on huolehdittava siitä, että asiakkaalle tulee luottavainen tunne suhteessa tutkijaan. Teemahaastattelussa tutkijalla on erityisen suuri rooli luottamuksellisen tunnelman luomiseksi, jotta haastateltava pystyy kertomaan kokemuksistaan. Tähän vaikuttavat haastattelupaikan valinta sekä se, onko haastattelija haastateltavalle entuudestaan tuttu. (Aaltola & Valli 2010). Toteutinkin tyypillisen teemahaastattelun, jossa haastattelun aihepiirit olivat tiedossa, mutta kysymyksillä ei ollut kovin tarkkaa järjestystä tai muotoa. Teemat olivat luontevahvuudet ja niiden käyttäminen, digitaalisen sovelluksen edut ja haitat, sekä itsearviointi. Haastattelukysymykset olivat selkokielisiä ja lyhyitä tarkoituksellisesti, jotta opiskelijat voisivat ymmärtää ne paremmin.

Haastatteluihin osallistui 9 opiskelijaa huhti–toukokuussa 2018. Haastateltavista miehiä oli kaksi ja naisia seitsemän, iältään he olivat 16–30 –vuotiaita. Haastattelujen keskimääräinen kesto oli 15–20 minuuttia. Haastattelut tallennettiin, jonka jälkeen haastattelut litteroitiin tekstimuotoon. Litteroin haastattelut itse pian haastattelujen jälkeen, jotta muistikuva haastatteluista olisi mahdollisimman tuore. Litteroitua haastatteluaineistoa kertyi 25 liuskaa.

6.6 Haastattelujen sisällönanalyysi

Haastatteluista pyrin löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiin kaksi ja kolme. Teemahaastattelujen analysoinnissa olen käyttänyt sisällönanalyysiä. Elon & Kyngäksen (2007) mukaan sisällönanalyysi soveltuu kvalitatiivisessa tutkimuksessa ilmiöiden kuvaamiseen, joista on vain vähän tietoa, minkä vuoksi kyseinen analyysimenetelmä sopi aiheeseeni hyvin. Sisällönanalyysi soveltuu haastattelujen analysointiin myös siksi, koska sillä pyritään järjestämään haastatteluaineisto selkeään ja tiiviiseen muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122). Aineiston analyysissä olen noudattanut Miles & Hubermanin (1994) kolmevaiheista prosessia, jossa aineisto ensin redusoidaan eli pelkistetään, sen jälkeen ryhmitellään ja lopuksi

abstrahoidaan eli luodaan teoreettisia käsitteitä. Haastattelujen analyysissä alleviivasin eri väreillä litteroituun aineistoon valitsemani analyysiyksikön mukaisia ilmauksia. Analyysiyksikköinä käytin lauseita, jotka kuvasivat kokemuksia digisovelluksen käyttämisestä sekä liittyivät kokemuksiin itsearvioinnista. Redusoinnissa keräsin tutkimuskysymyksiin liittyvät alkuperäiset ilmaukset ja pelkistin ne. Tämän jälkeen listasin pelkistetyt ilmaukset, joista pyrin löytämään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia.

Tutkimuskysymyksessä kaksi haettiin vastausta siihen, miten opiskelijat kokivat digisovelluksen käyttämisen. Kokemuksia haettiin teemahaastattelujen avulla, jonka aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tuli 67 pelkistettyä ilmausta, 14 alaluokkaa ja neljä yläluokkaa. (Liite 4). Ohessa muutama esimerkki haastattelujen alkuperäisilmausten tiivistämisestä.

Taulukko 2. Esimerkkejä aineiston redusoinnista

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
Kyl sit oli ainakin ihan hauska käyttää...tota meni niinku näitten vahvuuksien kanssa ja teki niitä juttuja. Oli jännää etsiä sieltä niinku. Ja valita niit sieltä. Ja oli niinku kivaa.	Sovellusta oli hauska käyttää Vahvuuksia oli jännää etsiä ja valita Oli kivaa
Saatoin parilla kertaa unohtaa...joo, en vaan muistanut. Ja sit mul oli yleensä se koodilappu kotona. Ja sit kun mä tulin töistä niin tein sen siel kotona aina. Ja jonain kertana en tehnytkään. Mul oli joskus seuraa ja sitten unohdin.	Joskus unohtui käyttää sovellusta Unohdin käyttää sovellusta koska QR-koodi oli kotona Unohdin, koska oli seuraa
Digitaalinen on parempi ku paperinen ku se ois kumminki hävinny jonnekin.	Digitaalinen versio on parempi kuin paperi
aika sinänsä helpolta vaikka välillä se ei aina toiminutkaan kun yritti käyttää sitä sovellusta. Mut sinänsä helppo oli sit kun tajus miten se toimii ja tollee vaikka välillä unohtu joissakin kohtaa unohtu käyttää sitä kun ei aina muista	Oli helppo käyttää Sovellus ei aina toiminut Välillä unohtui, kun ei aina muista

Tutkimuskysymyksessä kolme haettiin vastausta siihen, millä tavoin sovellus tukee opiskelijan itsearviointia. Sisällönanalyysissä tutkimuskysymykseen kolme tuli 31 pelkistettyä ilmausta, kuusi alaluokkaa ja kaksi pääluokkaa. Aineiston analyysissä tuli esille kokemuksia itsearvioinnista sekä kokemuksia itsearvioinnin vahvistumisesta. (Liite 5).

7 TULOKSET

7.1 Luontevahvuuksien esiintyminen työssä oppimisen aikana

Tutkimuskysymyksessä yksi haettiin vastausta siihen, mitä luontevahvuuksia opiskelijat tunnistivat käyttäneensä työssä oppimisen aikana. Vastausta haettiin digisovelluksen kautta, jota käytettiin jakson aikana yhteensä 103 kertaa. Ainoastaan yksi vastaaja käytti sovellusta tabletilla, kaikki muut käyttivät vastaamiseen älypuhelimia. Yksittäinen opiskelija käytti sovellusta 1-20 kertaa. Seuraava taulukko kuvaa luontevahvuuksien esiintymistä työpäivien aikana.

Kuvio 1. Luontevahvuuksien esiintyminen työssä oppimisen aikana

Opiskelijat merkitsivät lomakkeeseen useimmin käytetyksi luontevahvuudeksi oppimisen ilon. Se sai 23 mainintaa, kun seuraavaksi tunnistetuin luontevahvuudet ystävällisyys ja sinnikkyys mainittiin 15–16 kertaa. Myös ryhmätyötaidot sekä rohkeus saivat yli kymmenen mainintaa. Kukaan opiskelija ei kokenut käyttäneensä anteeksiantavuutta vahvuutenaan työssä oppimisen aikana. Myös reilouden ja huumorintajun luontevahvuuksia esiintyi hyvin vähän.

Avoimissa vastauksissa opiskelijat kirjoittivat, miten kyseinen vahvuus näkyi heidän toiminnassaan käytännössä. (Liite 3). Oppimisen ilo tuli esiin opiskelijoiden mukaan käytännön asioiden kuten leipomisen tai roskien lajittelun seurauksena. Myös uusien työtehtävien oppiminen sekä kyky selviytyä tehtävästä itsenäisesti tuotti opiskelijoille oppimisen iloa. Maininnan sai myöskin toisen opiskelijan opettaminen työtehtävään. Ystävällisyys tuli esille konkreettisesti kauniina puhesävynä, hymyilemisenä sekä tervehtimisenä. Sinnikkyys taas näkyi tasaisena ja rauhallisena työskentelynä kiireestä huolimatta sekä siinä, että opiskelija jaksoi väsymyksestä huolimatta tehdä annetut työtehtävät loppuun asti. Sinnikkyyttä tarvittiin myös ajoissa töihin tulemiseen. Itsesäätelyn luontevahvuus näkyi ammatillisena käytöksenä ja itsensä hillitsemisenä vastoinkäymisistä tai häiriötekijöistä, esimerkiksi melusta, huolimatta. Ryhmätyötaitot näkyivät hyvänä yhteistyönä opiskelijan ja työpaikan työntekijöiden välillä, toisten auttamisena sekä keskustelemisena.

7.2 Kokemukset digisovelluksen käyttämisestä

Kokemukset digisovelluksen käyttämisestä olivat positiivisia sekä negatiivisia. Lisäksi koettiin mieltymystä digitaalisen menetelmän käyttöön sekä koettiin muistin haasteita. (Liite 4).

Kokemuksiin digisovelluksen käyttämisestä tuli esille runsaasti positiivisia kokemuksia. Sovelluksen käyttö koettiin mukavaksi, helpoksi ja yksinkertaiseksi käyttää ja sen käyttö oli myös helposti opittavissa. Sovellus koettiin myöskin käytännölliseksi, joskaan vastaaja ei osannut eritellä, millä tavalla. Sovelluksen käyttöön on liittynyt positiivinen kokemus uuden asian oppimisesta. Eräs vastaaja ei ollut koskaan aikaisemmin tiennyt tai käyttänyt QR-koodeja ja oli hyvin iloinen oppiessaan uuden taidon, jota pystyy käyttämään myös arkielämässä. Monella vastaajalla sovellus toimi hyvin ja toiveena oli käyttää vastaavaa myöhemminkin opinnoissa, mikäli mahdollista. Moni vastaaja koki sovelluksen hyödylliseksi välineeksi. He näkivät sovelluksen ikään kuin päiväkirjana, johon voi laittaa työpäivän tuntemuksia. Opiskelijat kokivat itsevarmuutta siitä, että osasivat käyttää sovellusta ja oppivat lisää vahvuuksista.

Myös negatiivisia kokemuksia esiintyi. Negatiiviset kokemukset eivät liittyneet niinkään itse sovelluksen sisältöön, vaan pikemminkin omassa käytössä olleeseen välineeseen. Ongelmat liittyivät joko puhelimesta olleeseen vikaan kuten rikkinäiseen

kameraan, nettiyhteyden pätkimiseen tai johonkin muuhun tuntemattomaan syyhyn. Yhdellä vastaajalla oli käytössään tabletti, joka ei toiminut toivotulla tavalla. Tabletin käyttäjä pääsi kirjautumaan sovellukseen ainoastaan yhden kerran. Syy jäi tuntemattomaksi eikä haastateltava ollut pyytänyt apua sovelluksen ongelmissa.

Digitaalista versiota pidettiin käytännöllisempänä menetelmänä kuin paperiversiota. Ainoastaan yksi opiskelija olisi pitänyt paperisesta versiosta enemmän. Suurin osa ajatteli, että digiversio on kätevä, nopea tiedonsiirtäjä, joka kulkee mukana. Moni uskoi paperisten versioiden katoavan.

Muistamisen haasteet osoittautuivat merkittäväksi tekijäksi digisovelluksen käyttämisessä. Joillakin opiskelijoilla digisovelluksen käyttäminen näytti olevan satunnaista muistamisen haasteiden vuoksi ja sovellusta käytettiin ainoastaan muutamia kertoja työssä oppimisen aikana. Digisovellusta ei yksinkertaisesti muistettu käyttää joka päivä tai muistaminen oli hyvin satunnaista. Syyt sovelluksen käytön unohtamiseen liittyivät QR-koodin unohtamiseen kotiin tai siihen että opiskelijalla oli muuta seuraa ja tekemistä. Opiskelijoiden mukaan sovelluksen käytön muistaminen riippui päivän aikatauluista. Haastattelussa tuli myös esiin idea tulevaisuutta varten, että opiskelijoilla voisi olla omassa kännykässä muistutus vastaamisesta. Joku vastaaja koki suorituspainetta ja syyllisyyttäkin unohtamisesta ja eräs vastaaja oli jo pessimistisesti luovuttanut muistinsa suhteen: ”*En muistaisi kuitenkaan käyttää sovellusta*”.

7.3 Sovellus itsearviointin tukena

Sovellusta käyttäneet opiskelijat kykenivät arvioimaan itseään ja omaa toimintaansa. Tutkimuskysymykseen kolme tuli kaksi pääluokkaa, jotka ovat kokemus itsearvioinnista sekä kokemus itsearviointin vahvistumisesta (Liite 5). Kokemukseen itsearvioinnista sisältyvät ilmaukset, mitä kaikkea itsearviointi opiskelijoiden mielestä on (Kuvio 2).

Opiskelijat kuvailivat, että vahvuudet ovat lisääntyneet työssä oppimisen aikana, mutta myös arvioivat sitä, että joitakin vahvuuksia tarvitaan vielä lisää. Opiskelijat ovat oppineet ryhmätyötaitoja sekä saaneet lisää rohkeutta esimerkiksi taksin tilaamiseen. Toisaalta koettiin, että itsesäätelyä ja palautteen antamista täytyy vielä kehittää ja rohkeuttakin tarvitaan vielä lisää. Haastattelussa kysyttiin, mitä opiskelija on oppinut itsestään työssä oppimisen aikana. Alaluokaksi muodostui kokemukset tulevaisuuden odotuksista. Positiivista asennetta tulevaisuutta kohtaan kuvasivat erityisesti ne opiskelijat, joiden valmistuminen oli lähestymässä. He kuvasivat tarvitsevansa sinnikkyyttä ja positiivisuutta mennäkseen eteenpäin. Jollakin vastaajalla oli toiveissa työpaikan saaminen ja hänellä oli myös uskoa siihen, että se voisi olla mahdollista.

Opiskelijoiden mielestä sovelluksella oli merkitystä työssä oppimisessa. Heidän mukaansa sovellus auttoi kehittymään sekä siinä, että vahvuudet näkyivät työpaikalla. Opiskelijat kuvasivat myös ammatillisen kasvun lisääntymistä, joka näkyi esimerkiksi oman tunnetilan kontrolloimisena:

No vaikka siitä että sinnikkyyskin jos öö tota tarvii sitä, oppii vähän niinku hallitsemaan sitä väsymystä et se ei niinku näy päälleppäin et oot väsynyt tai turhautunut niinku oon monesti sanonut et vaikka oli aika paljo niinku oli kiirettä et se ei näkyny siinä et sä opit niinku peittelemään sen.

8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Tulosten tarkastelua

Digisovellus toi luonteenvahvuuksia esille työssä oppimisen aikana, mutta kaikkien opiskelijoiden kohdalla näin ei tapahtunut. Voidaan kuitenkin huomata, että oppilaitoksessa tehty aiempi työ vahvuuksien tunnistamiseen on vaikuttanut positiivisesti opiskelijoiden käsityksiin omista vahvuuksistaan, sillä monet opiskelijat osasivat nimetä käytettyjä luonteenvahvuuksia erinomaisesti. Onkin mahdollista, että uusi pedagoginen väline mahdollistaa ja muistuttaa vaativan erityisen tuen opiskelijoita käyttämään ja miettimään vahvuuksiaan silloinkin, kun he eivät ole oppilaitoksessa. Opin- näytetyön tulokset kuitenkin osoittavat, että sovellus ja menetelmä sellaisenaan ei sovi kaikille. Toiselle on vaikeus kirjoittaa ajatusta tekstiksi ja toinen saattaa unohtaa kokonaan sovelluksen käytön, kun eteen tulee jotakin muuta kiinnostavaa.

Vahvuuksista oppimisen ilo, ystävällisyys ja sinnikkyys olivat käytetyimmät luonteen- vahvuudet työssä oppimisen jakson aikana (kuvio 1). Kyseiset vahvuudet näkyivät muun muassa käytännön taitojen oppimisena sekä itsenäisenä työskentelynä. Sinnik- kyyden käyttö voi ennustaa tulevaisuuden työelämän haasteista selviämistä. Aiemmat tutkimukset (Biswas–Diener 2009; Martinez–Marti & Ruch 2017; Climie & Mastoras, 2015) osoittavat vahvuuksien käytöllä olevan hyvinvointia ja resilienssiä lisäävä vai- kutus. Moni vastaaja kertoi sinnikkyuden luonteenvahvuuden olevan sitä, että jaksaa tehdä työtehtävät loppuun asti väsymyksestä huolimatta tai siinä että jaksaa tulla ajoissa töihin. Tämä voi kertoa myös siitä, että vaativan erityisen tuen opiskelijat jou- tuvat pinnistelemaan todella paljon työpäivien aikana saadakseen tarvittavat työt teh- tyä, tai ylipäätään pääsemään työpaikalle oikeaan aikaan. Myös työpaikan kiire voi vaikuttaa vireystilaan ja opiskelijan täytyy pinnistellä, ettei hermostuisi työpaikan hä- linään. Näyttää kuitenkin siltä, että vahvuuksien käytöllä on ollut yhteys onnistumisen kokemuksiin työssä.

Digisovelluksen käytettävyykokemukset olivat pääosin positiivisia. Niihin sisältyivät helppo käytettävyys, uuden asian oppiminen, hyödyllisyys ja digitaalisen menetelmän mahdollisuudet vaivattomaan tiedonsiirtoon. Lähes kaikki opiskelijat käyttäisivät di- gitaalista menetelmää paperisten sijaan. Tällaista menetelmää ei oltu käytetty aiemmin ammatillisen erityisopetuksessa ainakaan kyseisessä oppilaitoksessa. Tulosten

mukaan sovelluksen sisällöstä onnistuttiin luomaan saavutettava suositusten (Lingnell 2013; Web Content Accessibility Guidelines 2011) mukaisesti. Aiemman tutkimuksen (Hietanen 2009) mukaan on todettu, että erityisen tuen opiskelijat kokivat ammatillisen koulutuksen merkitykselliseksi muun muassa osallisuuden näkökulmasta sekä sen vuoksi, että he kokivat kiinnittyvänsä yhteiskuntaan tasa-arvoisena kansalaisena. Mahdollistamalla nykyaikaisia opetus- ja ohjausvälineitä, luodaan vaativan erityisen tuen opiskelijoille mahdollisuuksia osallisuuteen ja yhteiskunnalliseen tasavertaisuuteen.

Muistin merkitys muodostui merkittäväksi haasteeksi digisovelluksen käyttämisessä. Tämä vahvistaa aikaisemman tutkimuksen (Liukkonen & Pirinen, 2009) muun muassa siitä, että opiskelijat kokevat vaikeuksia tehtävissä, jotka vaativat itseohjautuvuutta. On myös todettu, että erityisopetuksen menetelmänä tärkein on vuorovaikutus. (Miettinen 2008). Tosiasia kuitenkin on, että ammatilliseen koulutukseen kuuluu työpaikalla tapahtuva oppiminen, jossa vuorovaikutuksellisuus ei aina toteudu ja opiskelijoiden on selviydyttävä työtehtävistä joskus itsenäisesti. Uuden pedagogisen välineen näkökulmasta tilanne oli haastava, koska opiskelija olisi tarvinnut muistuttajaa sovelluksen käytössä.

Jotkut sovellusta käyttäneistä opiskelijoista kokivat, että vahvuudet ovat lisääntyneet ja he myös osasivat tunnistaa vahvuuksia, mitkä tarvitsevat vahvistusta. Hotulaisen & Lappalaisen (2009) tutkimuksen mukaan vahvuuksien käytöllä voidaan tukea opiskelijoita, joilla on erityisen tuen tarpeita, jotta he kykenisivät arvioimaan itseään myönteisesti. Voidaankin todeta, että opiskelijat kykenivät myönteiseen itsearviointiin ja vahvuuksien aktiivisella käytöllä on ollut positiivinen merkitys opiskelijoiden itsearviointitaitoihin.

Jotkut opiskelijat kertoivat suhtautuvansa positiivisesti tulevaisuuteen ja haaveena oli työpaikan saaminen (liite 5). Tämä vahvistaa aikaisemman tutkimuksen (Biswas-Diener ym. 2011) muun muassa siitä, että omien vahvuuksien tunnistamisella on yhteys positiivisiin tulevaisuuden odotuksiin.

Monella vaativan erityisen tuen opiskelijoilla on lähimuistin haasteita, mikä tuli esille sekä sovelluksen käytössä että haastatteluissa. Joku opiskelija käytti sovellusta vain muutaman kerran, toinen käytti tunnollisesti melkein joka työpäivä. Vastauksissa tuli esille, että opiskelija saattoi unohtaa jonkin tärkeän asian, koska eteen tuli muuta

kiinnostavaa. Vaikka sovellus kulki taskussa kännykässä, opiskelijalle ei tullut enää mieleen vastata siihen, vaan hän keskittyi muuhun kiinnostavaan sen hetkiseen tekemiseen. Toisaalta heiltä itseltään löytyi myös selviytymiskeinoja muistamisen tueksi: kännykkään voisi laittaa muistutuksen vastaamisesta. Voi myös olla, että sovelluksen käyttö ei ollut tarpeeksi kiinnostavaa, minkä vuoksi vastaaminen unohtui.

Opinnäytetyöprosessin aikana huomasin, että monet vaativan erityisen tuen opiskelijat ovat iloisia menetelmistä, jotka ovat nykyaikaisia ja digitaalisia. Opinnäytetyön kohderyhmä otti uuden menetelmän vastaan ja oli siitä innoissaan. Tämä oli opiskelijatuntemuksen perusteella ennakoitavissakin. Mikään menetelmä ei kuitenkaan poista sitä tosiseikkaa, että kyseisen kohderyhmän moniin oppimisen haasteisiin kuuluu lähi-muistin haasteet, jolloin mikään menetelmä ei auta, jos sitä ei muista käyttää. Miettinen (2008) onkin tutkimuksessaan todennut, että tärkein menetelmä erityisopetuksessa on vuorovaikutus. Muistamisen haasteet myös tämän pedagogisen välineen käytössä vahvistaa aiemman tutkimuksen siitä, että monet opiskelijat tarvitsevat jatkuvaa muistuttamista ja vuorovaikutusta kaikessa toiminnassa. Niin kuin erityisopetuksessa muutenkin opetusmenetelmiin kuuluvat runsas harjoittelu ja toistot, niin on myös varmasti tämänkin pedagogisen välineen käytön kanssa. Jos sen käyttö tulee osaksi kaikkia työssä oppimisen jaksoja, toistot voivat auttaa opiskelijoita muistamaan sen käyttöä paremmin. Vuorovaikutuksen merkitys on erityisopetuksessa suuri, mutta juuri työpaikalla tapahtuvan oppimisen ympäristössä opiskelijat joutuvat työskentelemään usein itsenäisemmin. Työelämän hektisyys aiheuttaa sen, että työparityyppistä työskentelyä on harvoin saatavilla.

8.2 Opinnäytetyön luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita, mutta metodikirjallisuudessa sitä on yleensä käsitelty validiteetin ja reliabiliteetin käsitteiden kautta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 161–162). Omassa opinnäytetyössäni pyrin arvioimaan luotettavuutta kokonaisuutena Tuomen & Sarajärven (2018, 163) mukaan.

Opinnäytetyön kohteena on ollut vaativan erityisen tuen opiskelijoita työpaikalla tapahtuvan oppimisen ympäristössä. Opinnäytetyössä on pyritty kuvaamaan luontevahvuuksien käyttöä sekä tuomaan juuri näiden opiskelijoiden kokemus

luontevahvuuksien käyttämisestä. Opinnäytetyöllä ei pyritä yleistämään tutkimustuloksia. Opinnäytetyö on tärkeä siksi, että luontevahvuuksien käyttämisellä voidaan vahvistaa vaativan erityisen tuen opiskelijoiden osallisuutta, hyvinvointia ja itsearviointitaitoja. Tämä on tärkeää siksi, että he voisivat akateemisten taitojen puutteista huolimatta voimaantua ja tulevaisuudessa kiinnittyä paremmin yhteiskuntaan sen täysivaltaisina jäseninä.

Luotettavuuden arvioinnissa on tärkeää, miten aineistonkeruu on tapahtunut sekä menetelmänä että tekniikkana. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 164). Tämän opinnäytetyön aineiston keruu tapahtui kahdessa osassa digisovelluksen sekä teemahaastattelujen kautta. Jo aiemmin on todettu, että sovellus tuotti yli sata vastausta, mutta monta vastausta jäi myös saamatta. Digisovellus tuotti opiskelijoiden kirjaamaa sisältöä kunkin omien kykyjen ja taitojen mukaisesti. Kirjoitusvirheitä oli paljon, mutta kaikkien vastausten viesti oli ymmärrettävissä opiskelijatuntemuksen perusteella. Teemahaastattelut toteutuivat suunnitelman mukaisesti, mutta haastatteluaineisto ei ollut kovin laaja vastaajien lyhyiden vastauksien vuoksi. Jokaisella haastateltavalla oli mahdollisuus haastattelun alussa palata digisovelluksen vastauksiin ja kommentoida antamiaan vastauksia. Vastauksissa luontevahvuuksien esiintymisestä työssä oppimisen aikana näkyivät ainoastaan ne vahvuudet, jotka opiskelija oli työpäivän aikana kokenut hänelle merkityksellisimpänä. Vastaajan täytyi valita ainoastaan yksi vahvuus päivän aikana, eikä se suinkaan tarkoita sitä, etteikö hän olisi mahdollisesti käyttänyt muitakin vahvuuksia työpäivän aikana. Voidaan kuitenkin todeta, että vahvuuksien käyttämisen ansiosta opiskelijat kokivat onnistumisen kokemuksista työssä, jotka motivoivat jatkamaan työtehtävässä sekä tulemaan myös seuraavana työpäivänä paikalle. Sovelluksen avoimet vastaukset osoittavat, että selkeästi hankalia käsitteitä olivat myötätunnon ja reiluden käsitteet. Myötätunnon käsitteeseen on ollut hankalaa vastata ja vastaukset kertovatkin, että käsite ei ole kaikille vastaajille ollut selkeä tai että vastaajilla on vaikeutta asettua toisen ihmisen asemaan. Rehellisyyttä ja reiluuutta oli myöskin ilmeisen hankalaa kuvata sanallisesti. Vastauksista huomaakin, että maahanmuuttajataustainen opiskelija on mahdollisesti sekoittanut sanat reiluus ja reippaus: ”*Olen tehnyt reipasti työtehtäviä ja työasioita ohjaaja kanssa ja sitten keskustelin*”.

Luontevahvuuksista sinnikkyys ja itsesääteily olivat melko tuttuja käsitteitä opiskelijoille jo aikaisemman luontevahvuustyöskentelyn tuloksena. Opinnäytetyön aikana tuli esille, että vaikka luontevahvuustyöskentelyssä oli aiemmin käytetty sanastoa, se oli silti joillekin opiskelijoille vaikeaa ymmärtää. Syy voi olla

kielenymmärtäminen maahanmuuttajataustaisella opiskelijalla tai muuten abstrakti kysymys teemahaastattelun aikana. Haastattelukysymykset olivat tarkoituksellisesti selkokielisiä ja lyhyitä, mutta silti jotkut kysymykset osoittautuivat joillekin vastaajille vaikeiksi ymmärtää ja vastata.

Muistilla oli suuri merkitys vastaamistiheyteen. Digisovellusta käytettiin 103 kertaa työpaikalla tapahtuvan oppimisen aikana. Jos jokainen opiskelija olisi käyttänyt sovellusta kaikkina työpäivinä, vastauksia olisi tullut 280 kappaletta. Näin ollen aineistoa jäi runsaasti saamatta, kun opiskelija ei käyttänyt sovellusta. Yllätyksenä opinnäytetyöprosessissa tuli yhden osallistujan vaikeudet käyttää sovellusta tablet -laitteella. Sovellusta ei oltu testattu tarpeeksi eri välineillä. On myös mahdollista, että kyseisen opiskelijan laitteella oli joitakin estoja, ettei sovellus siinä toiminut. Joka tapauksessa kyseinen opiskelija ei tuonut esiin pulmiaan sovelluksen käyttämisessä, enkä myöskään huomannut sitä kysyä.

Hirsjärven & Hurmeen (2010) mukaan reliabelius koskee sitä, onko kaikki käytettävissä oleva aineisto otettu huomioon sekä onko haastattelut litteroitu oikein. Samoin on tärkeää, että tulokset heijastelevat haastateltavien ajatusmaailmaa niin pitkälle kuin mahdollista. Haastatteluaineiston luotettavuus riippuu sen laadusta. Luotettavuutta lisää se, että litterointi noudattaa samoja sääntöjä alusta loppuun asti. Samoin täytyy varmistaa, että tallenteiden kuuluvuus on hyvä ja kaikki haastateltavat ovat haastateltu. Aineiston luokittelu ei saa olla sattumanvaraista. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 185-189.) Tässä opinnäytetyössä haastattelut ovat litteroitu sanatarkasti tallenteista ja litteroinnissa on noudatettu samaa kaavaa alusta loppuun asti. Litteroituun tekstiin on esimerkiksi kirjattu pidemmät miettimistauot tai äännähdykset. Joskus opiskelijan puheesta oli hankalaa saada selvää puheen tuottamisen haasteiden vuoksi. Haastatteluissa pyysinkin opiskelijaa toistamaan asian tai litterointitilanteessa käytin tallentimen hidastustoimintoa saadakseni sanatarkan informaation. Tallennin tuotti hyvän äänen laadun. On mahdollista, että vastauksiin on voinut vaikuttaa opiskelijoiden ikä sekä opiskelukokemus oppilaitoksessa. Vasta puoli vuotta opiskelleella opiskelijalla ei ole välttämättä samanlaista harjaantuneisuutta luontevahvuuksien sanottamiseen kuin opiskelijalla, joka on harjoitellut sitä paljon kauemmin. Tämä on saattanut vaikuttaa tutkimustulokseen ja itsearviointiin.

Luotettavuuden arvioinnissa on tärkeää, millä perusteella tiedonantajat valittiin. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 164). Opinnäytetyöhön valikoituneet henkilöt olivat minulle tutkijana tuttuja työkokemuksen kautta ja jokaisella osallistujalla oli mahdollisuus osallistua tai olla osallistumatta digisovelluksen käyttämiseen sekä haastatteluihin. Olen pohtinut, onko asemani opiskelijoiden tuntemana henkilönä voinut vaarantaa tutkimuksen objektiivisuutta. Tutkimusryhmän tuntemus on voinut olla opinnäytetyöprosessissa sekä etu että haitta. Olen kuitenkin tiedostanut asian ja pyrkinyt opinnäytetyöni kaikissa vaiheissa siihen, ettei henkilökohtainen opiskelijatuntemukseni haittaa tutkimuksen objektiivisuutta. En ole opettajan tavoin auktoriteettiasemassa opiskelijoihin nähden, joten uskonkin tämän seikan olleen haastatteluissa etu. Huomioin kuitenkin, että jotkut haastateltavat saattoivat antaa vastauksia, jotka opiskelija odottaa haastattelijan haluavan kuulla. Tämä voi kyseenalaistaa tutkimustulokset haastattelijan osalta. Toisaalta totean, että haastattelijan ilmapiiri oli vapautunut ja oman arvioni mukaan opiskelijoilla ei ollut syytä yrittää miellyttää haastattelijaa. Oman opiskelijatuntemukseni mukaan jotkut opiskelijat olisivat saattaneet myös jännittää vierasta haastattelijaa ja haastatteluaineisto olisi tällöin ollut aivan erilainen. Painotin myös haastatteluissa, että on tärkeää, että haastateltava vastaa kysymyksiin rehellisesti ja aidosti. Pyrin myös huomioimaan haastatteluissa ajankohdan, jolloin opiskelijan vireystila voisi olla mahdollisimman hyvä haastatteluun, jotta haastateltava pystyisi keskittymään kysymyksiin paremmin. Kuitenkin oli huomioitavissa, että monien kysymysten ja keskustelun jälkeen joissakin haastatteluissa kävi niin, että opiskelijalta alkoi tulla vastauksia, joista huomasi vireystilan heikkenemistä ja ajatuksen harhailua. Oman arvioni mukaan haastattelutilanteet olivat luottamuksellisia ja rentoja keskusteluhetkiä, joissa opiskelijat pystyivät tuottamaan vastauksia kukin oman kykynsä mukaan. Koska olen haastatellut vaativan erityisen tuen opiskelijoita, virhetulkintojen mahdollisuus haastattelukysymysten ymmärtämisessä on olemassa. Jouduin esimerkiksi toistamaan ja selventämään joitakin haastattelukysymyksiä opiskelijoille. Erityisesti yksi itsearviointia koskeva kysymys osoittautui jokseenkin vaikeaksi opiskelijoiden ymmärtää, jolloin haastattelussa en saanut vastausta kyseiseen kysymykseen tai opiskelija ei vastannut kysymyksen mukaisesti. Yllätyksenä tuli joidenkin opiskelijoiden kieltäytyminen haastatteluista. Tähän on voinut vaikuttaa epäily siitä, mihin tarkoitukseen tietoa kerätään tai oman mielipiteen ilmaisemisen vaikeus. Yhdeksän haastattelua toi kuitenkin riittävän aineiston suhteessa tutkimuskysymyksiin.

Luotettavuuden arviointiin liittyy se, millaisella aikataululla työ on tehty. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 164). Opinnäytetyösuunnitelma tehtiin syksyllä 2017 ja tutkimuslupaa

haettiin helmikuussa 2018. Aineistonkeruu tapahtui helmi–toukokuussa 2018, jonka jälkeen aineisto analysoitiin ja raportin kirjoittaminen aloitettiin. Raportti valmistui marraskuussa 2018. Näin ollen opinnäytetyön suunnittelemiseen, aineistonkeruun ja raportin kirjoittamiseen on ollut sen tarvitsema aika eikä työtä ei ole yritetty tehdä liian kiireisessä aikataulussa.

Luotettavuuden arviointiin liittyy se, miten aineisto analysoitiin ja miten tuloksiin ja johtopäätöksiin tultiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 164). Tämän opinnäytetyön aineiston analysoinnissa on käytetty luokittelua ja sisällönanalyysiä, jotka olivat tutkimustehtävän kannalta asianmukaiset vaihtoehdot.

Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Yksi reliabeliuden määritelmä on, että tutkittaessa samaa henkilöä saadaan kahdella tutkimuskerralla sama tulos. Toisaalta voidaan ajatella, että tulos on reliabeli, jos kaksi arvioitsijaa päätyy samanlaiseen tulokseen. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 186.) Omassa opinnäytetyössäni on kysymys luontevahvuuksista, jotka ovat muuttuvia ominaisuuksia ja jotka voivat kasvaa harjoituksen myötä. Siksi opinnäytetyöni tuottaa reliabeliuden näkökulmasta vain senhetkisen tuloksen ja opiskelijoiden senhetkiset kokemukset omista luontevahvuuksistaan, itsearviointistaan sekä digisovelluksen arvioinnista. Näin ollen tämän opinnäytetyön tuloksia ei voi yleistää. Opinnäytetyön luotettavuutta lisää kuitenkin monimenetelmäisyys. En pohjaa opinnäytetyötä ainoastaan tehtyyn digitaaliseen sovellukseen vaan olen syventänyt siitä saatua tietoa haastatteluilla.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. (Hirsjärvi ym. 2010, 232). Omassa opinnäytetyössäni olen pyrkinyt selostamaan tutkimuksen kulun tarkasti sen kaikissa vaiheissa. Olen pyrkinyt kertoamaan aineiston hankinnan olosuhteet totuudenmukaisesti ja selkeästi. Tähän sisältyvät haastatteluolosuhteet sekä niihin käytetty aika ja mahdolliset häiriötekijät.

8.3 Opinnäytetyön eettisyys

Opinnäytetyössä on pyritty noudattamaan hyvän tieteellisen käytännön periaatteita, johon kuuluu muun muassa rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyöhön liittyvissä asioissa, eettisesti kestävät menetelmät, avoimuus, muiden tutkijoiden työn kunnioitus sekä opinnäytetyön asianmukainen suunnittelu, toteutus ja raportointi. (Hirvonen 2006, 31). Opinnäytetyöhön osallistui haavoittuvassa asemassa olevan ryhmän edustajia, minkä vuoksi opinnäytetyön kulussa täytyi noudattaa erityistä varovaisuutta ja huolellisuutta. Eettisiin kysymyksiin kuuluu olennaisesti yksityisyyden kunnioittaminen, joka kuuluu opinnäytetyöprosessin kaikkiin vaiheisiin alkaen tutkittavien rekrytoinnista aina raportointiin ja tutkimusaineiston hävittämiseen asti. (Kuula 2006, 136–137). Tutkimuslupaa pyydettiin oppilaitoksen rehtorilta. Tutkimukseen osallistujilta ja alaikäisen henkilön ollessa kyseessä myös heidän huoltajiltaan kysyttiin kirjallista suostumusta tutkimukseen osallistumisesta ja painotettiin, että opiskelijan henkilöllisyys ei paljastu tutkimuksen raportoinnissa. Ruusuvuoren & Tiittulan (2009, 147) mukaan lapsi ei voi päättää yksinään tutkimukseen osallistumisesta. Vaikka tässä opinnäytetyössä kyseessä olikin jo aikuistumisen kynnyksellä oleva henkilö, tutkimuslupaa kysyttiin huoltajalta. Kirjallinen suostumus tehtiin kahtena kappaletena, joista toinen jäi osallistujalle ja toinen minulle. Opiskelijoille kerrottiin, mihin tarkoitukseen tietoa kerätään ja miten sitä käytetään ja miten se säilytetään. Opinnäytetyön loputtua haastatteluaineisto ja litteroidut aineistot tuhotaan asianmukaisella tavalla. Osallistujille kerrottiin, että raportissa teksti on muodossa, josta organisaatio tai yksittäinen vastaaja ei ole tunnistettavissa.

Haastattelujen litterointivaiheessa anonymisoin aineiston. Anonymisointi on Kuulan & Tiitisen (2010, 452) mukaan tunnistetietojen poistamista tai karkeistamista haastattelulitteraatiosta. Omassa tutkimuksessani se tarkoitti sitä, että nimen kohdalla käytin numerotunnisteita, haastattelu yksi, haastattelu kaksi jne.

Opinnäytetyön aihepiiri oli henkilön luontevahvuuksiin perustuvaa analyysiä, jonka toivottiin tuottavan osallistujalleen myönteisiä kokemuksia, eikä nostattaa ikäviä tunteita pintaan. Tutkijana tiedostin asemani opiskelijoille tuttuna henkilönä, että en ohjaile tai manipuloi opiskelijoita opinnäytetyön aikana saadakseni suotuisia vastauksia enkä vääristä tutkimustuloksia. Opinnäytetyöhön osallistuville opiskelijoille korostettiin, että vastauksien antamisessa ja haastatteluissa pitää noudattaa rehellisyyttä. Tutkijana sitouduin noudattamaan hyvän tieteellisen käytännön periaatteita

(Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2018). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistusta mukailleen sitouduin siihen, että en käytä saamiani tietoja tutkittavan vahingoksi tai halventamiseksi, tai sellaisten muiden etujen loukkaamiseksi, joiden suojaksi on säädetty salassapitovelvollisuus. En myöskään luovuta saamiani henkilötietoja sivullisille. Tutkimuksessa on huomioitu, että tutkimukseen osallistuvat tiesivät osallistumisen olevan täysin vapaaehtoista, eikä kieltäytyminen vaikuttanut opiskelijasuhteeseen kyseisessä oppilaitoksessa. Tutkimukseen osallistuminen ei myöskään aiheuttanut tutkittaville kustannuksia ja tutkittavilla oli mahdollisuus keskeyttää osallistuminsensa milloin tahansa ilman perusteluja tai vaikutusta opiskeluun oppilaitoksessa. Saatuja tietoja käytettiin vain kyseiseen opinnäytetyöhön.

Totean, että minulla on halu ja kiinnostus edistää vaativan erityisen tuen opiskelijoiden osallisuutta opinnoissaan ja työelämässä, mutta en ole hyötynyt tehdystä opinnäytetyöstä taloudellisesti tai muullakaan tavalla.

8.4 Johtopäätökset

Sovellus voi toimia pedagogisena välineenä työpaikalla tapahtuvan oppimisen tukena ja lisätä luontevahvuuksien käyttöä. Opiskelijan näkökulmasta sovellus voi toimia hyvänä välineenä itsearviointitaitojen harjoittamiseen sekä vahvuuksien näkyväksi tekemiseen. Opiskelija voi sovelluksen avulla myös saada itselleen ja opettajalleen materiaalia työssä oppimisen arviointikeskustelua varten. Digisovelluksen käyttö vaatii kuitenkin toistoja ja muistuttelua. Kaikki opiskelijat eivät muistaneet käyttää sovellusta tai eivät kokeneet sovelluksen käyttöä tarpeeksi kiinnostavana. Jos sovelluksen käyttöä halutaan jatkaa vaativan erityisen tuen opetuksessa ja ohjauksessa, ohjaavan henkilöstön täytyy pystyä ohjaamaan ja muistuttamaan sovelluksen käytössä, jotta se muodostuu rutiiniksi.

Digisovelluksen käyttöönotto vaatii toimivaa älylaitetta sekä nettiyhteyttä, eikä kaikilla opiskelijoilla näitä ole. Joillakin opiskelijoilla sovelluksen käyttöä hankaloitti toimimattomat välineet, ja jos oppilaitos käyttää pedagogista välinettä opetuksessa, välineiden ei tulisi laittaa opiskelijoita lähtökohtaisesti eriarvoiseen asemaan.

Hyvät itsearviointitaidot voivat lisätä myönteisiä kokemuksia työpaikalla tapahtuvan oppimisen aikana. Näen merkityksellisenä sen, että luontevahvuuksien käyttöä harjoitellaan koko koulutuksen aikana ja rohkaistaan käyttämään

henkilökohtaisessa elämässä muutenkin. Työparityyppinen työskentely, josta opiskelijat suuresti hyötyisivät, puuttuu suurelta osin työssä oppimisen paikoissa. Siksi opiskelijoiden itsearviointitaitojen kasvu vahvuuksien käytön seurauksena voi hyödyttää opiskelijoita työssä oppimisen aikana sekä myöskin tulevaisuuden työelämässä.

Mahdollistamalla nykyaikaisia opetus- ja ohjausvälineitä, luodaan vaativan erityisen tuen opiskelijoille mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen tasavertaisuuteen.

Työssä oppimista varten kehitetty digitaalinen väline toi luonteenvahvuuksia esiin työssä oppimisen aikana, joten se voi tukea työpaikalla tapahtuvaa oppimista. On tärkeää, että digitaalisia välineitä luodaan myös vaativan erityisen tuen opiskelijoiden käyttöön, koska monet digitaaliset oppimisympäristöt ovat heille liian vaikeaselkoisia tai opetusvideot ovat liian nopeasti puhuttuja. Digitaalisuus ja arjen digitaidot ovat nykypäivää sekä oppimisessa että vapaa-ajalla eivätkä vaativan erityisen tuen opiskelijat saa jäädä sivuun tästä kehityksestä. Digitaidot voivat lisätä opiskelijoiden osallisuuden kokemusta opiskelussa sekä arkielämässä, koska digitaalisuus on vahvasti läsnä tämän päivän nuorten maailmassa.

Luonteenvahvuuksien ja itsearviointitaitojen vahvistaminen lisää osallisuutta.

Uudistuva ammatillinen koulutus korostaa opiskelijoiden itseohjautuvuutta, kun opetusta ja ohjausta on vähemmän saatavilla. Kuitenkin itseohjautuvuus usein puuttuu vaativan erityisen tuen opiskelijoilta. Näen, että itsearviointitaitoja vahvistamalla voidaan merkittäväällä tavalla tukea vaativan erityisen tuen opiskelijoita koska itsearvioinnin vahvistuminen on erittäin merkityksellistä erityisesti opiskelijalle itselleen osallisuuden vahvistajana. Kun erityistä tukea tarvitseva opiskelija kouluttautuu, vahvistaa itsearviointitaitojaan, rohkaistuu hakemaan työpaikkaa ja rakentaa omaa tulevaisuuttaan, se on äärimmäisen voimaannuttavaa hänelle henkilökohtaisesti. Hänellä on merkityksellistä tekemistä työn kautta, oma toimeentulo ja taloudellinen riippumattomuus. Vahvat itsearviointitaidot lisäävät itsetuntemusta, joka puolestaan kasvattaa mahdollisuuksia monipuolisesti osallisuuteen opiskelussa, työmarkkinoilla ja harrastuksissa.

Luonteenvahvuuksia vahvistamalla voidaan ehkäistä syrjäytymistä. Saloniemen (2011) mukaan erityisryhmiä kohdellaan usein enemmän toiminnan kohteina kuin aktiivisina kansalaisina. Kaikille tulisi kuitenkin luoda mahdollisuudet osallistumiseen ja toiminnallisuuteen omien kykyjensä mukaisesti. Yhteiskunnalla ei ole varaa menettää syrjäytymisvaarassa olevia kansalaisia, vaan on pidettävä huolta siitä, että halu ja taito aktiivisuuteen säilyisivät. (Saloniemi 2011,12.) Yhteiskunnan näkökulmasta erityistä tukea tarvitsevan henkilön kouluttautuminen ja työhön pääseminen on

äärimmäisen tärkeää juuri aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta sekä talouden näkökulmasta. Yksikin henkilö palkkatyössä on suuri voitto yhteiskunnalle. Haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten riski syrjäytyä on suuri ja työn syrjään pääseminen vaatii usein erityisiä tukitoimia. Itsetuntoa, itsetuntemusta sekä luontevahvuuksia vahvistamalla voidaan tukea kyseistä kohderyhmää kohtaamaan haasteita ammatillisen koulutuksen jälkeen työelämässä sekä vapaa-ajalla.

8.5 Tulosten hyödynnettävyys

Tämä opinnäytetyö tehtiin, koska luontevahvuuksien käyttäminen nähdään tarpeellisenä erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden itsetuntemuksen ja itsearvioinnin vahvistajana. Tämän vuoksi näen myös tärkeänä, että niiden käyttäminen laajenisi oppilaitosympäristöstä myös työpaikalla tapahtuvan oppimisen ympäristöön, jossa opiskelijoiden täytyy selviytyä yhä enenevässä määrin itsenäisesti. Tähän ei ole kuitenkaan ollut aiemmin rakennettua pedagogista välinettä. Luontevahvuuksien näkyväksi tekemiseen luotiin digitaalinen sovellus, jota käyttämällä opiskelijoiden toivottiin selviytyvän paremmin työssä oppimisen jaksosta. Sovellus ja sen sisältö tehtiin mahdollisimman yksinkertaiseksi käyttää ja sen käyttö mahdollisti ja muistutti opiskelijoita käyttämään luontevahvuuksia työssä oppimisen aikana.

Opinnäytetyön tuloksia voidaan käyttää apuna suunniteltaessa vahvuustyöskentelyä vaativan erityisen tuen ryhmissä sekä hyödyntää jatkossa, kun uutta pedagogista välinettä käytetään työssä oppimisen aikana. Sen tuottamaa dataa voidaan ottaa aktiivisemmin käyttöön työssä oppimisen arviointikeskusteluissa työpaikkaohjaajan kanssa, jolloin opiskelija voi saada myönteistä vahvistusta käyttämilleen luontevahvuuksille, tai toisaalta saada realistisemmän kuvan niiden käytöstä. Opettajan näkökulmasta menetelmää voi hyödyntää työssä oppimisen ohjauksessa. Jos opiskelija kirjaa negatiivisia kokemuksia sovellukseen, ohjaushenkilöstö pystyy nopeasti tarttumaan mahdollisiin ongelmiin. Opinnäytetyöllä ja kehitetyllä menetelmällä on hyvä mahdollisuus juurtua oppilaitoksen opetustoimintaan ja levitä myös muihin oppilaitoksiin. Sovellusta voisi mahdollisesti käyttää myös itsenäiseen elämään valmentavissa TELMA-koulutuksissa, jos sovellusta muokattaisiin esteettömämmäksi esim. kirjoitustaidottomalle opiskelijalle. Olisi hienoa, jos sovelluksesta voisi kehittää myös version, johon ei tarvitse kirjoittaa, vaan puhua. Tällöin se palvelisi myös sellaisia opiskelijoita, joiden on vaikea tuottaa kirjoitettua tekstiä.

Yhteiskunnassa tiedetään työikäisten määrän vähenevän, väestöpyramidi on päälaellaan, kun vanhusten määrä lisääntyy ja syntyvyys laskee. Kaikkien osallistuminen työhön on yhteiskunnallisesti tärkeää ja siksi myös työvoimapolitiittiset toimet osatyökykyisten työllistämiseksi on välttämätöntä. Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat ovat pieni, mutta merkittävä potentiaali suorittavaan työhön. Heidän saamiseksi työelämään tarvitaan taitavia ja nykyaikaisia pedagogisia ratkaisuja, erilaisuuden ymmärtämistä sekä asenteiden asteittaista muovautumista.

Tämän opinnäytetyön tekemisessä oma ammattitaitoni tutkijana on syventynyt ja olen saanut oppia näyttöön perustuvan tiedon hakemista ja analysoimista. Opinnäytetyön tulokset julkaistiin marraskuussa 2018 oppilaitoksessa, jossa opinnäytetyö tehtiin. Opinnäytetyöllä toivotaan olevan positiivista vaikutusta vaativan erityisen tuen opiskelijoiden ohjaamisessa ja työpaikalla tapahtuvan oppimisen edelleen kehittämisessä ja opiskelijoiden osallisuuden lisäämisessä.

LÄHTEET

- Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) (2010). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*. (3.uud.p). Jyväskylä; PS-kustannus.
- Alve-Tamminen, E. (2008). *Sisällä vai syrjässä työelämästä? Erityiskoulussa oppivelvollisuutensa mukautetun opetussuunnitelman mukaan suorittaneiden nuorten sijoittuminen työelämään ja oman elämän hallinta*. (Lisensiaatin tutkimus, Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta). Saatavilla 11.11.2018 <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/76482/lisuri00078.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Ameo. Tutkintokoulutus. Saatavilla 28.1.2018 <https://ameo.fi/tutkintokoulutus>
- Beltran, E. V., Jones, J. & Abbott, C. (2013). *Inclusive Language Education And Digital Technology*. Multilingual matters. Bristol.
- Biswas-Diener, R. (2009). *Personal Coaching As a Positive Intervention*. Journal of Clinical Psychology, 65(5), 544-553.
- Biswas-Diener, R., Kashan, T. & Minhas, G. (2011). *A Dynamic Approach To Psychological Strength Development And Intervention*. The Journal of Positive Psychology.
- Climie, E. A. & Mastoras, S. M. (2015). ADHD in schools: Adopting a Strengths-Based Perspective. Canadian Psychology, 56 (3), 295-300.
- Duckworth, A. L., Seligman, M. E. P. (2005). Self-discipline outdoes IQ in predicting academic performance of adolescents. *Psychological Science*, 16(12), 939.
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2007). *The qualitative content analysis process*. Journal of Advanced Nursing 62(1), 107–115.
- Farmer, T. W., Farmer, E. M. Z., & Brooks, D. S. (2010). *Recasting the ecological and developmental roots of intervention for students with emotional and behavior problems: The promise of strength-based perspectives*. Exceptionality, 18(2), 53-57.
- Harkko, J., Lehtikoinen, T., Lehto, S., Ala-Kauhaluoma, M. (2016). *Onko osa nuorista vaarassa syrjäytyä pysyvästi? Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia*. Saatavilla 11.11.2018 <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/170035/Tutkimuksia144.pdf?sequence=4&isAllowed=y>

- Hietanen, M. (2009). Ammatillinen koulutus erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kokemana. (Pro gradu–tutkielma, Tampereen yliopisto, kasvatus-tieteiden laitos). Saatavilla <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/81259/gradu04048.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2010) *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Oy Helsinki: Yliopistokustannus, HYY yhtymä
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2010). *Tutki ja kirjoita*. 15–16. Painos. Hämeenlinna. Tammi.
- Hirvonen, A. (2006). Eettisesti hyvä tutkimus. Teoksessa: Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S., Sorvali, I. (Toim.) (31–49). *Etiikkaa ihmistieteille*. Helsinki. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja.
- Hotulainen, R. & Lappalainen, K. (2009). Sosioekonominen tausta ja osa-aikaiseen erityisopetukseen osallistuminen selittämässä nuorten aikuisten vahvuuksia sekä koulutukseen ja työelämään sijoittumista. *Kasvatus* 40 (2), 131-145.
- Hotulainen, R., Lappalainen, K. & Sointu, E. (2014). Lasten ja nuorten vahvuuksien tunnistaminen. Teoksessa L. Uusitalo-Malmivaara (toim.) *Positiivisen psykologian voima* (s. 264-280). Jyväskylä. PS-kustannus.
- Hulkari, K. (2006). Työssäoppimisen laadun käsite, itsearviointi ja kehittäminen sosiaali- ja terveystieteiden ammattillisessa koulutuksessa. (Väitöskirja, Tampereen yliopisto).
- Hämäläinen, R., Liimatainen, J. & Sarsama, P. (2015). Ipad apuvälineenä: Sovelluksia erilaisen oppijan arkeen. Helsinki: Erilaisten oppijoiden liitto.
- Kaivo-Oja, J. (2016). Teknologinen murros terveydenhuollossa. Teoksessa *Hoitotyön vuosikirja 2016– Teknologia sosiaali- ja terveydenhuollossa*. (s. 73–90). Helsinki: Fioca Oy.
- Kananen, J. (2012). Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä.
- Korpi, A., Hietala, R., Kiesi, J., Rökköläinen, M. (2018). *Ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuus, asiakaslähtöisyys ja toiminnan tehokkuus*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja. Saatavilla 6.9.2018 https://karvi.fi/app/uploads/2018/01/Osaamisperusteisuuden_tila_KARVI_VNTEAS.pdf

- Kotiranta, P., Paloneva, M., Valkama, A. & Hämäläinen, R. (2010). Apuvälineitä erilaisen oppijan arkeen: Äänikirjasta älykynään, läppäristä lankakerään, nauhurista navigaattoriin. Helsinki: Erilaisten oppijoiden liitto.
- Kuikka, P. (2010). Minkä oppiminen on vaikeaa laaja-alaisissa oppimisvaikeuksissa? Teoksessa: V. Närhi, H. Seppälä, P. Kuikka (Toim.) *Laaja-alaiset oppimisvaikeudet*. (s.42-57). Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Kumar, R. (2014). *Research Methodology, a step-by-step guide for beginners*. (4th edition). London, SAGE Publications Ltd.
- Kumpulainen, K., Mikkola, A., Rajala, A., Hilppö, J. & Lipponen, L. (2014). Positiivisen pedagogiikan jäljillä. Teoksessa L. Uusitalo-Malmivaara (toim.), *Positiivisen psykologian voima* (s. 224–242). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kuronen, I. (2010). *Peruskoulusta elämäkouluun. Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkulusta peruskoulun jälkeen*. (Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto). Saatavilla <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/37594/978-951-39-3890-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kuula, A. (2006) Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa: Hallamaa, J., Lounis, V., Lötjönen, S., Sorvali, I. (Toim.) (s. 124–140). *Etiikkaa ihmistieteille*. Helsinki. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja.
- Kuula, A., Tiitinen, S. (2010) Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa: J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen. *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino.
- Laitinen–Väänänen, S., Laakso, H. & Mutka, U. (2015). Katsaus verkko–oppimisen johtamisen ja kehittämisen nykytilan kirjallisuuteen. Verkko–oppimisen strateginen johtaminen ja kehittäminen. Saatavilla 3.2.2018 http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98043/JAMKJULKAI-SUJA2002015_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lignell, I. (2013). Esteettömät opetusmenetelmät, pedagogiset mallit ja oppimisympäristöt. Teoksessa A. Raudasoja (toim.), *E erityisen hyvää opetusta ja ohjausta* (s. 61–70). Hämeenlinna. Hämeen ammattikorkeakoulu. Saatavilla 7.10.2018 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/67129/HAMK_Erityisen_hyvaa_opetusta_2013_ekirja.pdf?sequence=3#page=62
- Liukkonen, P., Pirinen, A. (2009). *Ammattiin opiskelevien nuorten kokemus oppimisen vaikeuksista, psyykkisestä hyvinvoinnista ja saatavilla olevasta*

- tuesta*. (Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteiden laitos). Saatavilla https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/20088/1/URN_NBN_fi_jyu-200905101558.pdf
- L 531/2017. Laki ammatillisesta koulutuksesta. Saatavilla. <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2017/20170531>
- L 1325/2014. Yhdenvertaisuuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>
- Maunu, A. (17.4.2018). *Ammatillisen koulutuksen uudistus ei saa epäonnistua*. Helsingin Sanomat, s. 41.
- Martinez–Marti, M., Ruch, W. (2017). *Character Strengths Predict Resilience Over and Above Positive Effect, Self–Efficacy, Optimism, Social Support, Self–Esteem, and Life Satisfaction*. *The Journal of Positive Psychology*. 12:2, 110-119.
- Microsoft Office –ohje. Saatavilla 24.9.2018 <https://support.office.com/fi-fi/article/lomakkeen-luominen-microsoft-formsin-avulla-4ffb64cc-7d5d-402f-b82e-b1d49418fd9d>
- Miettinen, K. (2015). *Erytisopetuksen käsikirja*. Opetushallitus. Saatavilla 11.1.2018 http://www.oph.fi/download/173192_erytisopetuksen_kasikirja.pdf
- Miettinen, K. (2008). *Opetussuunnitelmat ja erityisopetus ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa*. (Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden laitos). Saatavilla 7.10.2018 <http://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67844/978-951-44-7298-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Miles, M.B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. 2. Painos. California: Sage.
- Ojanen, M. (2014). *Positiivinen psykologia* (2. uudistettu painos.). Helsinki: Edita.
- Opetushallitus. (2017). *Ammatillisen koulutuksen digitalisaatio ja työelämäyhteistyö: ”Opeilta ja ohjaajilta löytyy intoa uusille poluille”*. Saatavilla 24.9.2018 https://www.oph.fi/download/188475_ammattillisen_koulutuksen_digitalisaatio_ja_tyoelamayhteisty.pdf
- Opetushallitus. Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa. Saatavilla 6.9.2018 <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/4637898>

- Opetushallitus. Tietopalvelut. Tilastotietoja. Saatavilla 7.10.2018.
https://www.oph.fi/tietopalvelut/tilastotiedot/103/0/kuukauden_tilasto_oppimisen_ja_koulunkaynnin_tuki_perusopetuksessa_ja_erityisopetus_ammattillisessa_koulutuksessa
- Opetushallitus. Työpaikalla järjestettävän koulutuksen lainsäädäntö. Saatavilla 6.2.2018 http://www.oph.fi/download/188788_Tyopaikalla_jarjestettavan_koulutuksen_lainsaadanto_OKM_11-2017.pdf
- Opetushallitus. OPS 2016. Esi- ja perusopetus uudistuvat. Saatavilla 20.10.2018.
https://www.oph.fi/download/154218 OPS_2016.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Mikä muuttuu ammatillisessa koulutuksessa opiskelijalle? Saatavilla 3.2.2018 <https://minedu.fi/documents/1410845/4297550/OKM+AKR+mika+muuttuu+opiskelija.pdf/6952c82f-92af-4c9d-853b-7e1ed1b3ed7b>
- Papunet. Saatavilla 1.11.2018 <http://papunet.net/>
- Park, J., & Chen, R. K. (2016). Positive psychology and hope as means to recovery from mental illness. *Journal of Applied Rehabilitation Counseling*, 47 (2), 34–42.
- Peltopuro, M., Närhi, V., Kaartinen, J. & Ahonen, T. (2010) Mitä tutkimuksen perusteella tiedetään laaja-alaisista oppimisvaikeuksista? Teoksessa: V. Närhi, H. Seppälä, P. Kuikka (Toim.) *Laaja-alaiset oppimisvaikeudet*. (s.42-57). Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
- Pensonen, S. & Ågren, S. (2018) Ammatillisen koulutuksen läpäisyn määrällisen seurannan selvitys lukuvuodelta 2016-2017. Opetushallitus. Saatavilla 6.9.2018 https://www.oph.fi/download/189825_ammattillisen_koulutuksen_lapaisyn_maarallisen_seurannan_selvitys_lukuvuodelt.pdf
- Peterson, C. & Seligman, M. E. P. (2004). *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. Washington, DC: Oxford University Press.
- Puukari, S., Puukari, S., Lappalainen, K., Kuorelahti, M. & Alila, S. (2017). *Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P., Hyvärinen, M. (2010). *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino.
- Ruusuvuori, J., Tiittula, L. (2009). *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino.
- Saloniemi, K. (2011). *Aktiivinen kansalaisuus ja avoimet oppimisympäristöt tulevaisuudessa*. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Saatavilla 11.11.2018 <https://core.ac.uk/download/pdf/38081109.pdf>

- Seligman, M. E. P., Ernst, R. M., Gillham, J., Reivich, K. & Linkins, M. (2009). *Positive Education: Positive Psychology and Classroom Interventions*. Oxford Review of Education, 35 (3), 293–311.
- SVT. Erityisopetus. Saatavilla 9.11.2018
http://www.stat.fi/til/erop/2007/erop_2007_2009-06-10_tau_052.html
- Tanhua–Piironen, E., Viteli, J., Syvänen, A., Vuorio, J., Hintikka, K. A., Sairanen, H. (2016). *Perusopetuksen oppimisympäristöjen digitalisaation nykytilanne ja opettajien valmiudet hyödyntää digitaalisia oppimisympäristöjä*. Valtioneuvoston selvitys- ja julkaisutoiminta.
- TE-palvelut. Tukea työllistymiseen. Saatavilla 11.11.2018 http://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/tukea_tyollistymiseen/index.html
- THL. Käsikirjat. Puhetta tukeva ja korvaava kommunikointi. Saatavilla 10.2.2018
<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/kommunikointi/puhetta-tukeva-ja-korvaava-kommunikointi>
- Tikas. Oppimateriaalikeskus Opike. Saatavilla 7.10.2018 <https://tikas.fi>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. (6.uud.laitos ed.). Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Saatavilla 3.2.2018 <http://www.tenk.fi/fi/>
- Uusitalo-Malmivaara, L. (2014). Hyveet ja luontevahvuudet. Teoksessa L. Uusitalo-Malmivaara (toim.) *Positiivisen psykologian voima*. (63–84). Jyväskylä. PS-kustannus.
- Uusitalo-Malmivaara, L., Kankaanpää, P., Mäkinen, T., Raeluoto, T., Rauttu, K., Tarhala, V., & Lehto, J. E. (2012). *Are Special Education Students Happy?* Scandinavian Journal of Educational Research, 56(4), 419-437.
- Uusitalo-Malmivaara, L., & Vuorinen, K. (2016). *Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vilkka, H. (2005). *Tutki ja kehitä*. Helsinki: Tammi.
- Vuorinen, K. Saatavilla 18.11. 2017 <http://kaisavuorinen.com/blogi/positiivinen-pedagogiikka-ammentaa-voimansa-vahvuuksista/>
- Välimäki, M., Anttila, M., Bergman, M. & Kurki, M. (2015). Nuorten mielenterveyden tukeminen koulumaailmassa –digitaalisten välineiden mahdollisuudet. Teoksessa M. Kuuskorpi (toim.), *Digitaalinen oppiminen ja oppimisympäristöt* (s. 128–137). Saatavilla:10.2.2018 http://digi-ope.com/tablet/wp-content/uploads/2015/03/Digit_oppiminen_netti.pdf
- YLE. Uutiset. Opettajilla synkkä näkemys ammatillisen koulutuksen uudistuksesta. Saatavilla 6.9.2018 <https://yle.fi/uutiset/3-9902348>

Web Content Accessibility Guidelines 2.0. Saatavilla 3.10.2018

<https://www.w3.org/Translations/WCAG20-fi/#contents>

LIITTEET

Liite 1. Digisovelluksen sisältö

Vahvuudet työpaikalla

Hei Miia! Kun lähetät lomakkeen, sen omistaja näkee nimesi ja sähköpostiosoitteesi.

* Pakollinen

1. Nimi: *

2. Valitse vahvuus, jota käytit tänään työpaikalla. *

3. Käytännössä? *

Valitse vastauksesi ^

- Sinnikkyys
- Myötätunto
- Kiitollisuus
- Ystävällisyys
- Rohkeus
- Itsesäätely
- Oppimisen ilo
- Ryhmätyötaidot
- Huumorintaju
- Rehellisyys
- Anteeksiantavuus
- Reiluus

Luomaa sisältöä. Lähettämäsi tiedot lähetetään lomakkeen omistajalle. Älä koskaan kerro salasanaasi.

Tietosuoja ja evästeet

Vahvuudet työpaikalla

Hei Miia! Kun lähetät lomakkeen, sen omistaja näkee nimesi ja sähköpostiosoitteesi.

* Pakollinen

1. Nimi: *

2. Valitse vahvuus, jota käytit tänään työpaikalla. *

 ▾

3. Miten vahvuus näkyi käytännössä? *

Lähetä

Tämä on lomakkeen omistajan luomaa sisältöä. Lähettämäsi tiedot lähetetään lomakkeen omistajalle. Älä koskaan kerro salasanaasi.

Liite 2. Haastattelurunko.

1. TEEMA: Luontevahvuudet ja niiden käyttäminen

- Keskustelua aluksi sovelluksen pohjalta saaduista tuloksista:
- Mitä vahvuutta käytit eniten työssäoppimisen aikana?
- Mitä tämä vahvuus merkitsee sinulle?
- Mitä vahvuutta pitäisi vahvistaa?

2. TEEMA: Digitaalisen sovelluksen käyttö, edut ja haitat

-
- Minkälaiseksi kuvailisit sovelluksen käyttöä?
- Mikä sovelluksen käytössä oli helppoa?
- Mikä sovelluksen käytössä oli vaikeaa?
- Kerro sovelluksen toimivuudesta
- Millä älylaitteella käytit sovellusta?
- Miten muistit käyttää sovellusta?
- Haluaisitko käyttää tällaista sovellusta jatkossakin? Miksi? /Miksi et?
- Miten sovellus on hyödyttänyt työssäoppimistasi?
- Mitä muuta haluaisit kertoa digisovelluksen käytöstä työssäoppimisessa?

3. TEEMA: Itsearviointi

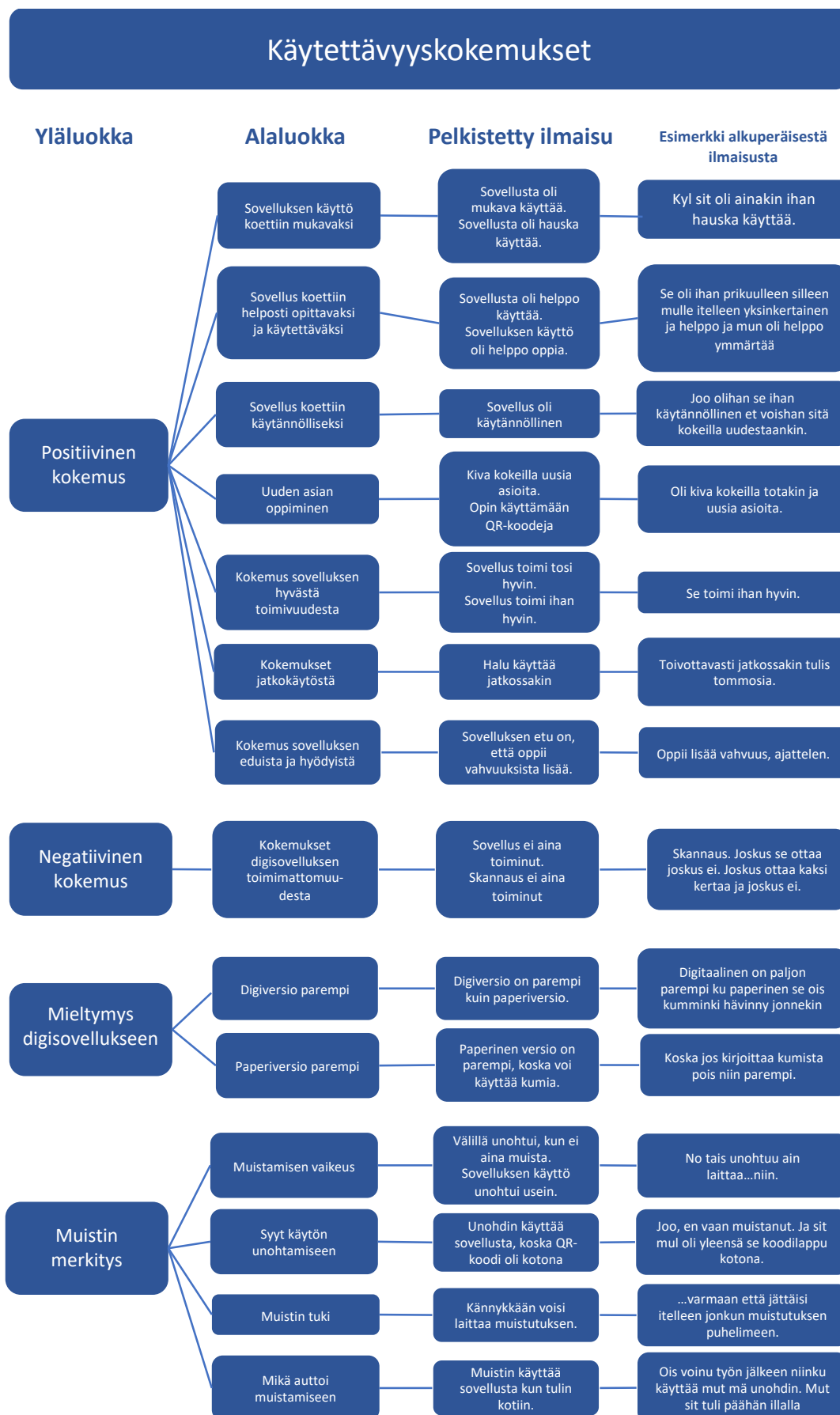
- Miten käytit sovelluksen sisältöä työssäoppimisen arviointikeskustelussa?
- Millä tavalla sovelluksen sisältö auttoi sinua arvioimaan omaa työskentelyäsi?
- Mitä opit itsestäsi työssäoppimisen aikana?

Liite 3. Esimerkkejä vahvuuksien esiintymisestä käytännön toiminnassa

Anteeksiantavuus	-
Huumorintaju	” Puhuin asiakkaalle hassuja juttuja ja hän rupesi saamaan nau-rukohtauksen”.
Oppimisen ilo	” Olen oppinut leipomaan pannukakkua itsenäisesti”. ” Opin miten lajitellaan roskat”. ” Hoisin yksin töitä kun työpaika ohjaaja oli vapalla niin tein ne ripeästi mutta huolellisesti”.
Myötätunto	” Käytin myötätuntoa siten että olin vanhuksille ystävällinen, tein työt myötätunnolla ja autoin”.
Kiitollisuus	” Olin kiitollinen, kun ohjaat (ohjaaja MN) kehui minua”
Rehellisyys	” Käytin rehellisyyttä siihen tein työt todella hienosti puhuin rehellisesti vanhuksille käyttäydyin asiakkaita ystävällisesti ja kunnioittavasti”.
Reiluus	” Hoidin kaikki tiskit”.
Ryhmätyötaidot	” Tämä vahvuus eli ryhmätyötaidot näkyi käytännössä siten, että työskentelin paremmin ja yhteistyössä muiden työntekijöiden kanssa ja juttelin enemmän heidän kanssa”.
Itsesäätely	” Käytin itsesäätelyä siihen että en hermostu tehtävässä kun joku makaroni pussi meni rikki”. ” Itse säätelyä käytin vaikka olisi kiire niin en hermostu vaan jat-kan omaan tahtiin töitä”. ” Käytin itsesäätelyä siihen että en hermostu jos kuuluu meteliä”.
Ystävällisyys	” Olin ystävällinen puhuin kaunisti puhe sävyllä kaikille”. ” Tervehdin työkavereita ja hymyilin”
Rohkeus	” Jaanitin (jännitin MN), mutta puhuin rohkeasti”.

	<p>” Kysyin itse apua”.</p> <p>” Tämä vahvuus eli rohkeus näkyi käytännössä siten että olin enemmän oma aloiteinen ja enemmän sosiaalinen kuin ennen”.</p>
Sinnikkyys	<p>” Sinnikkyttä käytin siihen että jaksaa tehdä työni loppuun eikä lopeta sitä kesken”.</p> <p>” Sinnikkyyttä käytin siinä että jaksan tehdä töitä vaikka olisi kuinka väsynyt”.</p> <p>” Oli kuinka väsynyt ja turhautunut niin tein sinnikkäästi töitä vaikka ei olisi enää jaksanut olla töissä”.</p>

Liite 4. Sisällönanalyysi: käytettävyysskokemukset.

Liite 5. Sisällönanalyysi: digisovellus itsearvioinnin tukena.

